

Należy sukcesywnie rozbudowywać zasób dokumentacji dotyczących substancji wyszczególnionej w niniejszym katalogu. Należy również opracować pełen zasób informacji o wszelkiego typu źródłach dotyczących historii obecnego miasta Jastrzębie Zdrój oraz miejscu ich przechowywania. Zasób nie może ograniczać się jedynie do źródeł publicznych i państwowych. Powinien także objąć archiwa prywatne, związków wyznaniowych a także zagraniczne. Należy upublicznić miejsce przechowywania i warunki korzystania z przedmiotowych materiałów.

Uwarunkowania dotyczące programów, procesów i technologii konserwatorskich oraz wymogów projektowych należy opracować indywidualnie do każdego z obiektów lub zespołów przestrzennych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi i w uzgodnieniu ze stosownymi organami i służbami.

Program powinien przyczynić się do dalszego rozwoju miasta oraz podniesienia jego atrakcyjności w aspekcie połączenia wartości kulturowych i krajobrazowych. Umożliwia także wpisanie się miasta w realizację stosownych zapisów planów zagospodarowania przestrzennego Województwa Śląskiego (Uchwała Nr II/21/2/2004 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 21 czerwca 2004 roku w sprawie uchwalenia „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego”).

VII.II.Dominanty przestrzenne.

• Pozytywne:

kościół parafialny w Jastrzębiu Górnym

kościół parafialny w Szerokiej

kościół parafialny w Moszczenicy

kościół rzymsko-katolicki w Ruptawie

stary kościół ewangelicko-augsburski w Ruptawie

wieża wodna w Jastrzębiu Zdroju

• Negatywne:

do rekompozycji w ramach rekonstrukcji i usuwania skutków industrializacji: składowiska odpadów K.W.K. „Jastrzębie”, K.W.K. „Zofiówka”, K.W.K. „Moszczenica”

VII.III.Generalne wytyczne architektoniczne.

- obiekty zabytkowe i kulturowe należy zachować w swoim pierwotnym stanie, oraz dążyć do ich konserwacji, modernizacji lub adaptacji jedynie za zgodą właściwych służb
- sporządzenie dokumentacji konserwatorskiej lub projektowej (obejmującej modernizację lub adaptację obiektu) należy poprzedzić kwerendą ikonograficzną obiektu (np. dokumentacja zdjęciowa, pocztówki historyczne, itd.), a w razie potrzeby również innymi badaniami (np. architektonicznymi, archeologicznymi, na obecność polichromii i rozpoznania pierwotnej kolorystyki)
- zabudowa plombowa winna utrzymywać linie zabudowy wynikające z historycznych i miejscowych uwarunkowań oraz zachowywać podziały parcelacyjne, ponadto powinna uwzględniać gabaryty (wysokość, formę dachu, szerokość) pierzei
- architektura plombowa winna harmonizować z zabytkową
- należy ochronić pierwotne formy (wraz z kolorystyką, fakturą, itd) oraz detal elewacji
- należy chronić pierwotną stolarkę okienną i drzwiową (wraz z kolorystyką), w przypadku występowania wtórnej, ahistorycznej stolarki należy dążyć do odtworzenia kształtu, podziałów i profili pierwotnych drzwi i okien (na podstawie zachowanej dokumentacji ikonograficznej lub poprzez analogię) z zachowaniem materiału
- zabudowa osiedli patronackich, folwarczna, itd. w Moszczenicy winny być remontowane w ramach programu rewitalizacji

- należy dążyć do likwidacji obiektów tymczasowych (i substandardowych)
- obiekty o najwyższych walorach zabytkowych powinny być remontowane i konserwowane za zgodą służby konserwatorskiej a prace przy nich kierowane i nadzorowane przez uprawnione osoby
- ewentualna rozbiórka przedmiotowego obiektu poprzedzona musi być inwentaryzacją architektoniczną lub inną dokumentacją konserwatorską, na podstawie której właściwa służba ochrony zabytków udzieli stosownej zgody
- obiekty zabytkowe i kulturowe powinny posiadać dokumentację (np. w formie białej karty)

VII.IV.Generalne wytyczne dla terenów zieleni zabytkowej.

1. pielęgnacja istniejących pomników przyrody
2. maksymalna ochrona powierzchni parkowych przed wkraczaniem zabudowy
3. rewitalizacja terenów parkowych, stworzenie atrakcyjnych miejsc rekreacyjnych
4. uzupełnienie i zachowanie istniejących obsadzeń dróg
5. odtworzenie obsadzeń obwodu zabytkowych cmentarzy oraz głównych alei drzewami liściastymi

Ilustracja 10: Zdrój - zieleń zabytkowa na terenie Parku Zdrojowego.

VII.V.Postulaty konserwatorskie.

1. wszystkie zinventaryzowane i wartościowe obiekty powinny zostać objęte ochroną prawną na zasadzie zapisu w planie zagospodarowania przestrzennego, a najcenniejsze należy wpisać do rejestru zabytków. Obiekty będące w złym stanie technicznym należy remontować wg zatwierdzonych projektów konserwatorskich.
2. należy objąć ochroną krzyże, kaplice architektoniczne oraz figury przydrożne wraz z ich bezpośrednim otoczeniem
3. obiekty posiadające walor zabytkowy powinny być remontowane w zakresie prac konserwatorskich, w oparciu o zatwierdzony przez służby konserwatorskie program prac, obiekty kamienne winny być konserwowane przez dyplomowanych konserwatorów dzieł sztuki, specjalizujących się w konserwacji rzeźby kamiennej i detalu architektonicznego
4. obiekty małej architektury znajdujące się w złym stanie technicznym należy sukcesywnie poddawać pracom konserwatorskim (znaczna część kamiennych krzyży, figur przydrożnych i innych ma ponad stuletni rodów i wymaga podjęcia prac konserwatorskich)

- należy dbać o najbliższe otoczenie obiektów tak, aby były one właściwie eksponowane i nie wchodziły w korelację przestrzenną z innymi elementami np. reklamami, znakami lub tablicami drogowymi,
- z uwagi na wysokie walory obiektów małej architektury należy wykonać dla nich dokumentację w formie białych kart.

VIII.TABELA - WYKAZ OBIEKTÓW Z OKREŚLENIEM ICH STANU ZACHOWANIA

VIII.I.Kubatura.

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
1.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 1	ul. 1 MAJA 1	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
2.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 5	ul. 1 MAJA 5	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
3.	BUDYNEK MIESZKALNY, DAWNA WILLA EUROPEJSKA – UL. 1 MAJA 7	ul. 1 MAJA 7	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
4.	BUDYNEK MIESZKALNY, DAWNY PENJONAT RODZINY DYRÓW – UL. 1 MAJA 14	ul. 1 MAJA 14	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
5.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY, DAWNA WILLA LUCIA – UL. 1 MAJA 15	ul. 1 MAJA 15	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
6.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 17	ul. 1 MAJA 17	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
7.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 20	ul. 1 MAJA 20	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
8.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 24	ul. 1 MAJA 24	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
9.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY, PIERWOTNIE ZYDOWSKI ZAKŁAD DLA DZIECI, PÓŹNIEJSZY DOM ŚW. JACKA – UL. 1 MAJA 29	ul. 1 MAJA 29	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
10.	OBIEKT HANDLOWO-USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 31B	ul. 1 MAJA 31b	Jastrzębie Zdrój	dobry	-
11.	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, OBECNIE: SĄD REJONOWY, DAWNA WILLA, PENSJONAT „OPOLANKA” – UL. 1 MAJA 32	ul. 1 MAJA 32	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
12.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 33	ul. 1 MAJA 33	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
13.	OBIEKT SZPITALNY, DAWNY ZAKŁAD SANATORYJNY DLA CHŁOPCÓW „DOM ANIOŁÓW STROZÓW” – UL. 1 MAJA 34	ul. 1 MAJA 34	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
14.	OBIEKT KLASZTORNY, ZGROMADZENIE SIOSTR MIŁOSIERDZIA ŚW. K. BOROMEUSZA – UL. 1 MAJA 34A	ul. 1 MAJA 34a	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
15.	KOTŁOWNIA "ZAKŁADU MARI" – OBECNIE: BUD. MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 34B	ul. 1 MAJA 34b	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
16.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 35	ul. 1 MAJA 35	Jastrzębie Zdrój	dobry	-
17.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA, DAWNY ZAKŁAD SANATORYJNY DLA DZIECI – UL. 1 MAJA 36	ul. 1 MAJA 36	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
18.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY, DAWNA WILLA ANNA – UL. 1 MAJA 37	ul. 1 MAJA 37	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
19.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 43	ul. 1 MAJA 43	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
20.	OBIEKT MIESZKALNO-USŁUGOWY, DAWNE SANATORIUM DLA DZIECI „BETANIA” – UL. 1 MAJA 45	ul. 1 MAJA 45	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
21.	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ – PRZYCHODNIA, DAWNE SANATORIUM PZU – UL. 1 MAJA 47	ul. 1 MAJA 47	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
22.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 48	ul. 1 MAJA 48	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
23.	DAWNE SANATORIUM, OBECNIE HOTEL „DĄBRÓWKA” – UL. 1 MAJA 49	ul. 1 MAJA 49	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
24.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 50	ul. 1 MAJA 50	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
25.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 52	ul. 1 MAJA 52	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
26.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 56	ul. 1 MAJA 56	Jastrzębie Zdrój	dobry	-
27.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 58	ul. 1 MAJA 58	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
28.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 60	ul. 1 MAJA 60	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
29.	DAWNE SANATORIUM, OBECNIE FILIA UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO – UL. 1 MAJA 61	ul. 1 MAJA 61	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
30.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 67	ul. 1 MAJA 67	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
31.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 72	ul. 1 MAJA 72	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
32.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 80B	ul. 1 MAJA 80b	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
33.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 92	ul. 1 MAJA 92	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
34.	URZĄD SKARBOWY, DAWNY PENJONAT ZWIĄZKU KAS CHORYCH – UL. 11 LISTOPADA 13	ul. 11 Listopada 13	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
35.	URZĄD SKARBOWY, DAWNY PENJONAT, RESTAURACJA RODZINY HOPPENOW – UL. 11 LISTOPADA 15	ul. 11 Listopada 15	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
36.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 11 LISTOPADA 17	ul. 11 Listopada 17	Jastrzębie Zdrój	średni	-
37.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 11 LISTOPADA 40	ul. 11 Listopada 40	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
38.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 11 LISTOPADA 48	ul. 11 Listopada 48	Jastrzębie Zdrój	średni	-
39.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 11 LISTOPADA 54	ul. 11 Listopada 54	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
40.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 11 LISTOPADA 55	ul. 11 Listopada 55	Jastrzębie Zdrój	średni	historyczny typ zabudowy
41.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. 11 LISTOPADA 59	ul. 11 Listopada 59	Jastrzębie Zdrój	zły	historyczny typ zabudowy
42.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 3 MAJA 48	ul. 3 Maja 48	Borynia	średni	-
43.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ARMII KRAJOWEJ 90	ul. Armii Krajowej 90	Moszczenica	średni	walor zabytkowy
44.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ARMII KRAJOWEJ 92	ul. Armii Krajowej 92	Moszczenica	średni	walor zabytkowy
45.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ARMII KRAJOWEJ 94	ul. Armii Krajowej 94	Moszczenica	średni	walor zabytkowy
46.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ARMII KRAJOWEJ 96	ul. Armii Krajowej 96	Moszczenica	średni	walor zabytkowy
47.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. BARBARY I ŚW. JÓZEFA – UL. BEDNORZA 1A	ul. Bpa. H. Bednorza 1a	Jastrzębie Dolne	dobry	walor zabytkowy
48.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. BEMA 12	ul. Bema 12	Borynia	średni	-
49.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. BEMA 26	ul. Bema 26	Borynia	średni	walor zabytkowy
50.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. BEMA 84	ul. Bema 84	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
51.	BUDYNEK MIESZKALNO-GOSPODARCZY – UL. BEMA 86	ul. Bema 86	Borynia	zły	-
52.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. BEMA 98	ul. Bema 98	Borynia	dobry	-
53.	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ – UL. BEMA 110	ul. Bema 110	Borynia	średni	walor zabytkowy
54.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. BOŻA GÓRA 29	ul. Boża Góra 29	Jastrzębie Zdrój	średni	historyczny typ zabudowy
55.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. BOŻA GÓRA 31	ul. Boża Góra 31	Jastrzębie Zdrój	zły	historyczny typ zabudowy
56.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. BOŻA GÓRA 34	ul. Boża Góra 34	Jastrzębie Zdrój	zły	-
57.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. BOŻA GÓRA 38	ul. Boża Góra 38	Jastrzębie Zdrój	dobry	-

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
58.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. BOŻA GÓRA 43	ul. Boża Góra 43	Jastrzębie Zdrój	średni	historyczny typ zabudowy
59.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CICHĄ 3	ul. Cicha 3	Bzie	zły	historyczny typ zabudowy
60.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CICHĄ 9	ul. Cicha 9	Bzie	średni	-
61.	KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-AUGSBURSKI – UL. CIESZYŃSKA 23	ul. Cieszyńska 23	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
62.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 38	ul. Cieszyńska 38	Ruptawa	średni	-
63.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 42A	ul. Cieszyńska 42a	Ruptawa	zły	historyczny typ zabudowy
64.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 52	ul. Cieszyńska 52	Ruptawa	średni	historyczny typ zabudowy
65.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 58	ul. Cieszyńska 58	Ruptawa	dobry	-
66.	DOM SOLECKI, DAWNA STRAZNICA CELNA – UL. CIESZYŃSKA 101	ul. Cieszyńska 101	Ruptawa	średni	walor zabytkowy
67.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 112	ul. Cieszyńska 112	Ruptawa	średni	walor zabytkowy
68.	BUDYNEK FOLWARCZNY – HURTOWNIA – UL. CIESZYŃSKA 116	ul. Cieszyńska 116	Ruptawa	średni	walor zabytkowy
69.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 150	ul. Cieszyńska 150	Ruptawa	dobry	-
70.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 154	ul. Cieszyńska 154	Ruptawa	średni	-
71.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 198	ul. Cieszyńska 198	Ruptawa	zły	historyczny typ zabudowy
72.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 212	ul. Cieszyńska 212	Ruptawa	dobry	historyczny typ zabudowy
73.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CIESZYŃSKA 218	ul. Cieszyńska 218	Ruptawa	średni	walor zabytkowy
74.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CZYŻA 2	ul. Czyża 2	Ruptawa	średni	historyczny typ zabudowy
75.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. DŁUGA 20	ul. Długa 20	Jastrzębie Dolne	średni	historyczny typ zabudowy
76.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. DŁUGOSZA 1	ul. Długosza 1	Ruptawa	dobry	historyczny typ zabudowy
77.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. DŁUGOSZA 19	ul. Długosza 19	Ruptawa	dobry	-
78.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. DŁUGOSZA 21	ul. Długosza 21	Ruptawa	dobry	-
79.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. DWORCOWA 44	ul. Dworcowa 44	Jastrzębie Zdrój	dobry	-
80.	BUDYNEK DWORCA PKP – UL. DWORCOWA 46	ul. Dworcowa 46	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
80.	BUDYNEK DWORCA PKP – UL. DWORCOWA 46	ul. Dworcowa 46	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
81.	WIEŻA CIŚNIENI – UL. DWORCOWA 46 A (DWORZEC PKP)	ul. Dworcowa 46a	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
82.	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ – SZKOŁA – UL. FREDRY 20	ul. Fredry 20	Szeroka	średni	walor zabytkowy
83.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. FREDRY 25	ul. Fredry 25	Szeroka	dobry	historyczny typ zabudowy
84.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. FREDRY 46	ul. Fredry 46	Szeroka	średni	historyczny typ zabudowy
85.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. FREDRY 109	ul. Fredry 9	Szeroka	zły	historyczny typ zabudowy
86.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY – SPICHLERZ – UL. GAGARINA 125	ul. Gagarina 125	Szeroka	zły	walor zabytkowy
87.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY – DOM OFICJALISTY – UL. GAGARINA 125	ul. Gagarina 125	Szeroka	zły	historyczny typ zabudowy
88.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY – OBORA – UL. GAGARINA 125	ul. Gagarina 125	Szeroka	zły	historyczny typ zabudowy
89.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY – BUDYNEK MIESZKALNY – UL. GAGARINA 119C	ul. Gagarina 119C	Szeroka	zły	-
90.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. GAŁCZYŃSKIEGO 47	ul. Gałczyńskiego 47	Jastrzębie Górne	dobry	-
91.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. GOSPODARSKA 5	ul. Gospodarska 5	Bzie Górne	dobry	-
92.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KILIŃSKIEGO 1B	ul. Kilińskiego 1b	Ruptawa	zły	walor.zabytkowy
93.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KILIŃSKIEGO 11	ul. Kilińskiego 11	Ruptawa	średni	historyczny typ zabudowy
94.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KILIŃSKIEGO 13	ul. Kilińskiego 13	Ruptawa	zły	historyczny typ zabudowy
95.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KILIŃSKIEGO 28	ul. Kilińskiego 28	Ruptawa	dobry	-
96.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KILIŃSKIEGO 30	ul. Kilińskiego 30	Ruptawa	zły	historyczny typ zabudowy
97.	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ – SZKOŁA – UL. KILIŃSKIEGO 31	ul. Kilińskiego 31	Ruptawa	dobry	walor zabytkowy
98.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KLUBOWA 3	ul. Klubowa 3	Bzie	dobry	-
99.	DWÓR OBRONNY – PRZYPOMNIENIA ZDROWIA – UL. KLUBOWA 2	ul. Klubowa 2	Bzie	dobry	walor.zabytkowy
100.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOŁĄTAJA 4	ul. Kołataja 4	Ruptawa	średni	historyczny typ zabudowy
101.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOŁĄTAJA 5	ul. Kołataja 5	Ruptawa	średni	historyczny typ zabudowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
102.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOŁĄTAJA 20	ul. Kołataja 20	Ruptawa	dobry	-
103.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOŁĄTAJA 21	ul. Kołataja 21	Ruptawa	dobry	-
104.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOŁĄTAJA 31	ul. Kołataja 31	Ruptawa	dobry	-
105.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOŁĄTAJA 33	ul. Kołataja 33	Ruptawa	dobry	-
106.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOŁĄTAJA 35	ul. Kołataja 35	Ruptawa	zły	historyczny typ zabudowy
107.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOMUNY PARYSKIEJ 2	ul. Komuny Paryskiej 2	Moszczenica	dobry	-
108.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOMUNY PARYSKIEJ 30	ul. Komuny Paryskiej 30	Moszczenica	zły	-
109.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOMUNY PARYSKIEJ 34	ul. Komuny Paryskiej 34	Moszczenica	zły	historyczny typ zabudowy
110.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOMUNY PARYSKIEJ 34A	ul. Komuny Paryskiej 34a	Moszczenica	średni	historyczny typ zabudowy
111.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KOMUNY PARYSKIEJ 49	ul. Komuny Paryskiej 49	Moszczenica	średni	historyczny typ zabudowy
112.	GOSPODARSTWO ROLNE – UL. KOŚCIELNA / RANOSZKA	ul. Kościelna / Ranoszka	Moszczenica	zły	-
113.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. MATKI BOŻEJ RÓŻAŃCOWEJ - UL. KOŚCIELNA 3	ul. Kościelna 3	Moszczenica	dobry	walor zabytkowy
114.	DAWNA OBORA PLEBAŃSKA – UL. KOŚCIELNA 3	ul. Kościelna 3	Moszczenica	niezad owalaj ący	historyczny typ zabudowy
115.	ZESPÓŁ TRZECH BUDYNKÓW GOSPODARCZYCH – UL. KOŚCIELNA 3	ul. Kościelna 3	Moszczenica	niezad owalaj ący	historyczny typ zabudowy
116.	SZKOŁA MUZYCZNA, DAWNA WILLA MEC. JÓZEFA WITCZAKA – UL. KOŚCIUSZKI 13A	ul. Kościuszki 13a	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
117.	DAWNE SANATORIUM IM. J.PIŁSUDSKIEGO, OBECNIE WOJEWÓDZKI SZPITAL REHABILITACYJNY DLA DZIECI – UL. KOŚCIUSZKI 14	ul. Kościuszki 14	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
118.	DWÓR WITCZAKÓW – UL. LOMPY / FINDERA 57	ul. Lompy / Findera 57	Jastrzębie Dolne	zły	walor zabytkowy
119.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŁAKOWA 12	ul. Łakowa 12	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy
120.	BUDYNEK USŁUGOWY – UL. MIARKI 15	ul. Miarki 15	Jastrzębie Zdrój	dobry	historyczny typ zabudowy
121.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. OKOPOWA 22	ul. Okopowa 22	Jastrzębie Górne	średni	historyczny typ zabudowy
122.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. OSIŃSKA 4	ul. Osińska 4	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
123.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. OSIŃSKA 4	ul. Osińska 4	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy
124.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PLEBISCYTOWA 11	ul. Plebiscytowa 11	Borynia	dobry	-
125.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PLEBISCYTOWA 23	ul. Plebiscytowa 23	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy
126.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PLEBISCYTOWA 33	ul. Plebiscytowa 33	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
127.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PLEBISCYTOWA 39	ul. Plebiscytowa 39	Borynia	dobry	historyczny typ zabudowy
128.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. NIEPOKALANEGO SERCA NMP - UL. KS. E. PŁONKI 5	ul. Ks. E. Płonki 5	Ruptawa	dobry	walor zabytkowy
129.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KS. E. PŁONKI 19	ul. Ks. E. Płonki 19	Ruptawa	średni	historyczny typ zabudowy
130.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KS. E. PŁONKI (NAPRZECIW KOŚCIOŁA)	ul. Ks. E. Płonki (naprzeciw kościoła)	Ruptawa	zły	historyczny typ zabudowy
131.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POCHWACIE 18	ul. Pochwacie 18	Jastrzębie Górne	średni	historyczny typ zabudowy
132.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PODLEŚNA 6	ul. Podleśna 6	Bzie	dobry	historyczny typ zabudowy
133.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POŁOMSKA 7	ul. Połomska 7	Jastrzębie Dolne	średni	historyczny typ zabudowy
134.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POŁOMSKA 9	ul. Połomska 9	Jastrzębie Dolne	średni	historyczny typ zabudowy
135.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POŁOMSKA 18	ul. Połomska 18	Jastrzębie Dolne	średni	historyczny typ zabudowy
136.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POŁOMSKA 23	ul. Połomska 23	Jastrzębie Dolne	dobry	-
137.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 22	ul. Powstańców Śląskich 22	Szeroka	średni	historyczny typ zabudowy
138.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 71A	ul. Powstańców Śląskich 71a	Szeroka	dobry	-
139.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 75	ul. Powstańców Śląskich 75	Szeroka	średni	historyczny typ zabudowy
140.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 98	ul. Powstańców Śląskich 98	Szeroka	średni	historyczny typ zabudowy
141.	KOŚCIÓŁ RZYMSKO- KATOLICKI P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 109	ul. Powstańców Śląskich 109	Szeroka	dobry	walor zabytkowy
142.	BUDYNKI MIESZKALNO- USŁUGOWE – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 106	ul. Powstańców Śląskich 106	Szeroka	dobry	-

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
143.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 112	ul. Powstańców Śląskich 112	Szeroka	zły	-
144.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 119	ul. Powstańców Śląskich 119	Szeroka	średni	historyczny typ zabudowy
145.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 123A	ul. Powstańców Śląskich 123a	Szeroka	średni	walor zabytkowy
146.	BUDYNEK MIESZKALNO- USŁUGOWY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 125	ul. Powstańców Śląskich 125	Szeroka	dobry	-
147.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 142	ul. Powstańców Śląskich 142	Szeroka	średni	historyczny typ zabudowy
148.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 149	ul. Powstańców Śląskich 149	Szeroka	dobry	historyczny typ zabudowy
149.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 159	ul. Powstańców Śląskich 159	Szeroka	dobry	-
150.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 173	ul. Powstańców Śląskich 173	Szeroka	średni	historyczny typ zabudowy
151.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 177	ul. Powstańców Śląskich 177	Szeroka	dobry	-
152.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 196	ul. Powstańców Śląskich 196	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy
153.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 245	ul. Powstańców Śląskich 245	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
154.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 247	ul. Powstańców Śląskich 247	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
155.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 249	ul. Powstańców Śląskich 249	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
156.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 249A	ul. Powstańców Śląskich 249A	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
157.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY - BUDYNEK BIUROWY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 253	ul. Powstańców Śląskich 253	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy
158.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY – OBORA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 253	ul. Powstańców Śląskich 253	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
159.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY - BUDYNEK GOSPODARCZY - UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 253	ul. Powstańców Śląskich 253	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
160.	BUDYNEK MIESZKALNO- USŁUGOWY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 287	ul. Powstańców Śląskich 287	Borynia	zły	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
161.	PRZYSTANEK KOLEJOWY (RUPTAWA-ZOFIÓWKA) – UL. PRZEMYSŁOWA (OBOK NR 4)	ul. Przemysłowa (obok nr 4)	Ruptawa	zły	historyczny typ zabudowy
162.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. PSZCZYŃSKA 1	ul. Pszczyńska 1	Jastrzębie Górze	średni	walor zabytkowy
163.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 5	ul. Pszczyńska 5	Jastrzębie Górze	średni	historyczny typ zabudowy
164.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 22	ul. Pszczyńska 22	Jastrzębie Górze	dobry	-
165.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 26	ul. Pszczyńska 26	Jastrzębie Górze	zły	-
166.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 31	ul. Pszczyńska 31	Jastrzębie Górze	dobry	historyczny typ zabudowy
167.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 33A	ul. Pszczyńska 33a	Jastrzębie Górze	średni	-
168.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 37	ul. Pszczyńska 37	Jastrzębie Górze	dobry	historyczny typ zabudowy
169.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 47	ul. Pszczyńska 47	Jastrzębie Górze	średni	-
170.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 61	ul. Pszczyńska 61	Jastrzębie Górze	dobry	historyczny typ zabudowy
171.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 63	ul. Pszczyńska 63	Jastrzębie Górze	dobry	historyczny typ zabudowy
172.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 64	ul. Pszczyńska 64	Jastrzębie Górze	średni	walor zabytkowy
173.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 77A	ul. Pszczyńska 77a	Jastrzębie Górze	zły	walor zabytkowy
174.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 79	ul. Pszczyńska 79	Jastrzębie Górze	średni	-
175.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 79A	ul. Pszczyńska 79a	Jastrzębie Górze	średni	-
176.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 81	ul. Pszczyńska 81	Jastrzębie Górze	zły	historyczny typ zabudowy
177.	BUDYNEK USŁUGOWY – UL. PSZCZYŃSKA 88	ul. Pszczyńska 88	Jastrzębie Górze	zły	-
178.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 99	ul. Pszczyńska 99	Jastrzębie Górze	średni	historyczny typ zabudowy
179.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 100	ul. Pszczyńska 100	Jastrzębie Górze	zły	historyczny typ zabudowy
180.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 101	ul. Pszczyńska 101	Jastrzębie Górze	zły	historyczny typ zabudowy
181.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 106	ul. Pszczyńska 106	Jastrzębie Górze	średni	historyczny typ zabudowy
182.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 108	ul. Pszczyńska 108	Jastrzębie Górze	zły	historyczny typ zabudowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
183.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 109	ul. Pszczyńska 109	Jastrzębie Górze	dobry	-
184.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. PSZCZYŃSKA 123	ul. Pszczyńska 123	Jastrzębie Górze	zły	historyczny typ zabudowy
185.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. KATARZYNY – UL. PSZCZYŃSKA 128B	ul. Pszczyńska 128b	Jastrzębie Górze	średni	walor zabytkowy
186.	OBIEKT D. PLEBANI – UL. PSZCZYŃSKA 128B	ul. Pszczyńska 128b	Jastrzębie Górze	zły	walor zabytkowy
187.	STODOŁA PLEBAŃSKA – UL. PSZCZYŃSKA 128B	ul. Pszczyńska 128b	Jastrzębie Górze	zły	historyczny typ zabudowy
188.	BUDYNEK GOSPODARCZY – UL. PSZCZYŃSKA – TEREN CMĘTARZA	ul. Pszczyńska (Plebani – nr 128b)	Jastrzębie Górze	średni	walor zabytkowy
189.	KAPLICA GROBOWA RODZINY WITCZAKÓW – UL. PSZCZYŃSKA – TEREN CMĘTARZA	ul. Pszczyńska (plebani nr 128b)	Jastrzębie Górze	średni	walor zabytkowy
190.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 132	ul. Pszczyńska 132	Jastrzębie Górze	dobry	historyczny typ zabudowy
191.	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ – POWIATOWY URZĄD PRACY, DAWNA SZKOŁA GMINNA – UL. PSZCZYŃSKA 134	ul. Pszczyńska 134	Jastrzębie Górze	dobry	walor zabytkowy
192.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 137	ul. Pszczyńska 137	Jastrzębie Górze	dobry	walor zabytkowy
193.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 142A	ul. Pszczyńska 142a	Jastrzębie Górze	dobry	-
194.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 146	ul. Pszczyńska 146	Jastrzębie Górze	średni	historyczny typ zabudowy
195.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 149	ul. Pszczyńska 149	Jastrzębie Górze	zły	historyczny typ zabudowy
196.	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ - PRZEDSZKOLE – UL. PSZCZYŃSKA 158	ul. Pszczyńska 158	Jastrzębie Górze	dobry	walor zabytkowy
197.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 162	ul. Pszczyńska 162	Jastrzębie Górze	dobry	-
198.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 174	ul. Pszczyńska 174	Jastrzębie Górze	dobry	historyczny typ zabudowy
199.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 178	ul. Pszczyńska 178	Jastrzębie Górze	zły	historyczny typ zabudowy
200.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. PSZCZYŃSKA 180	ul. Pszczyńska 180	Jastrzębie Górze	dobry	historyczny typ zabudowy
201.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. PSZCZYŃSKA 190	ul. Pszczyńska 190	Jastrzębie Górze	zły	walor zabytkowy
202.	BUDYNEK USŁUGOWY - D. DWORZEC PKP – UL. PSZCZYŃSKA 190C	ul. Pszczyńska 190c	Jastrzębie Górze	średni	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
203.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. PSZCZYŃSKA 212	ul. Pszczyńska 212	Jastrzębie Górze	średni	walor zabytkowy
204.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 210C	ul. Pszczyńska 210c	Jastrzębie Górze	zły	historyczny typ zabudowy
205.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 220	ul. Pszczyńska 220	Jastrzębie Górze	średni	historyczny typ zabudowy
206.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PSZCZYŃSKA 232	ul. Pszczyńska 232	Jastrzębie Górze	średni	-
207.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 13	ul. Ranosza 13	Moszczenica	zły	historyczny typ zabudowy
208.	BUDYNEK USŁUGOWY- D. DWORZEC PKP – UL. RANOSZKA 24A	ul. Ranosza 24a	Moszczenica	zły	walor zabytkowy
209.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 30	ul. Ranosza 30	Moszczenica	średni	historyczny typ zabudowy
210.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 38	ul. Ranosza 38	Moszczenica	zły	historyczny typ zabudowy
211.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 65	ul. Ranosza 65	Moszczenica	średni	historyczny typ zabudowy
212.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 105A	ul. Ranosza 105a	Moszczenica	zły	historyczny typ zabudowy
213.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 122B	ul. Ranosza 122b	Moszczenica	dobry	historyczny typ zabudowy
214.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 125	ul. Ranosza 125	Moszczenica	dobry	-
215.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 128	ul. Ranosza 128	Moszczenica	zły	historyczny typ zabudowy
216.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 130	ul. Ranosza 130	Moszczenica	dobry	-
217.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 141	ul. Ranosza 141	Moszczenica	średni	historyczny typ zabudowy
218.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 143	ul. Ranosza 143	Moszczenica	zły	historyczny typ zabudowy
219.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 145	ul. Ranosza 145	Moszczenica	dobry	-
220.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. RANOSZKA 147	ul. Ranosza 147	Moszczenica	średni	historyczny typ zabudowy
221.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY – BUDYNEK MIESZKALNY - UL. ROLNICZA 1	ul. Rolnicza 1	Bzie	dobry	historyczny typ zabudowy
222.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY – MAGAZYN, DAWNE STAJNIE - UL. ROLNICZA 1	ul. Rolnicza 1	Bzie	zły	historyczny typ zabudowy
223.	ZESPÓŁ FOLWARCZNY - OBORA - UL. ROLNICZA 1	ul. Rolnicza 1	Bzie	zły	historyczny typ zabudowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
224.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. SPÓDZIELCZA 23C	ul. Spółdzielcza 23c	Bzie	średni	-
225.	BUDYNEK SĄDU REJONOWEGO, DAWNE SANATORIUM HUTNICZE – UL. STASZICA 3	ul. Staszica 3	Jastrzębie Żubrów	dobry	walor zabytkowy
226.	BUDYNEK USŁUGOWY – UL. STASZICA 6	ul. Staszica 6	Jastrzębie Żubrów	średni	walor zabytkowy
227.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. STAWOWA 2	ul. Stawowa 2	Bzie Górze	dobry	-
228.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. STRAŻACKA 1	ul. Strażacka 1	Jastrzębie Górze	dobry	-
229.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 5	ul. Świerczewskiego 5	Bzie Górze	dobry	-
230.	BUDYNEK DWORCA PKP, OBECNIE BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 6	ul. Świerczewskiego 6	Bzie Górze	średni	walor zabytkowy
231.	SZKOŁA PODSTAWOWA NR 15, DAWNA SZKOŁA KATOLICKA – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 34	ul. Świerczewskiego 34	Bzie	dobry	walor zabytkowy
232.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 46	ul. Świerczewskiego 46	Bzie	dobry	-
233.	BUDYNEK USŁUGOWY, DAWNA GOSPODA RODZINY DZIWKI – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 54	ul. Świerczewskiego 54	Bzie	średni	walor zabytkowy
234.	BUDYNEK MIESZKALNY, DAWNA SZKOŁA EWANGELICKA – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 61	ul. Świerczewskiego 61	Bzie	dobry	historyczny typ zabudowy
235.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 74	ul. Świerczewskiego 74	Bzie	dobry	historyczny typ zabudowy
236.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 75	ul. Świerczewskiego 75	Bzie	dobry	-
237.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 79	ul. Świerczewskiego 79	Bzie	dobry	-
238.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 81	ul. Świerczewskiego 81	Bzie	dobry	-
239.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 83	ul. Świerczewskiego 83	Bzie	średni	historyczny typ zabudowy
240.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 103	ul. Świerczewskiego 103	Bzie	zły	historyczny typ zabudowy
241.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 105	ul. Świerczewskiego 105	Bzie	dobry	-
242.	PLEBANIA – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 154	ul. Świerczewskiego 154	Bzie	średni	historyczny typ zabudowy
243.	STODOŁA PLEBAŃSKA – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 154	ul. Świerczewskiego 154	Bzie	średni	historyczny typ zabudowy
244.	BUDYNEK GOSPODARCZY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 154	ul. Świerczewskiego 154	Bzie	niezadawalający	-

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
245.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 188	ul. Świerczewskiego 188	Bzie	dobry	-
246.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 191	ul. Świerczewskiego 191	Bzie	dobry	-
247.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 212a	ul. Świerczewskiego 212a	Bzie	dobry	historyczny typ zabudowy
248.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 232	ul. Świerczewskiego 232	Bzie	dobry	-
249.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 238	ul. Świerczewskiego 238	Bzie	dobry	-
250.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 154	ul. Świerczewskiego 154	Bzie	średni	walor zabytkowy
251.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 8	ul. Świerkłańska 8	Borynia	średni	-
252.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 9	ul. Świerkłańska 9	Borynia	dobry	-
253.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 20	ul. Świerkłańska 20	Borynia	średni	-
254.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 31	ul. Świerkłańska 31	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy
255.	BUDYNEK MIESZKALNO-GOSPODARCZY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 34	ul. Świerkłańska 34	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy
256.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 67	ul. Świerkłańska 67	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy
257.	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ - PRZEDSZKOLE – UL. ŚWIERKLAŃSKA 72	ul. Świerkłańska 72	Borynia	dobry	-
258.	BUDYNEK USŁUGOWY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 87	ul. Świerkłańska 87	Borynia	średni	walor zabytkowy
259.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 96	ul. Świerkłańska 96	Borynia	dobry	historyczny typ zabudowy
260.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 114	ul. Świerkłańska 114	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
261.	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 130	ul. Świerkłańska 130	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy
262.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 151	ul. Świerkłańska 151	Borynia	dobry	historyczny typ zabudowy
263.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ŚWIERKLAŃSKA 164	ul. Świerkłańska 164	Borynia	średni	-
264.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. SZOTKOWICKA 39a	ul. Świerczewskiego 39a	Borynia	dobry	historyczny typ zabudowy
265.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. SZOTKOWICKA 66	ul. Szotkowicka 66	Borynia	średni	historyczny typ zabudowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
266.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 18	UL. Traugutta 18	Cisówka	dobry	historyczny typ zabudowy
267.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 23	UL. Traugutta 23	Cisówka	zły	-
268.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 25	UL. Traugutta 25	Cisówka	średni	historyczny typ zabudowy
269.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 33	UL. Traugutta 33	Cisówka	dobry	-
270.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 36	UL. Traugutta 36	Cisówka	dobry	-
271.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 37	UL. Traugutta 37	Cisówka	dobry	-
272.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 38	UL. Traugutta 38	Cisówka	dobry	-
273.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 41	UL. Traugutta 41	Cisówka	średni	historyczny typ zabudowy
274.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 44	UL. Traugutta 44	Cisówka	dobry	-
275.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 46	UL. Traugutta 46	Cisówka	średni	-
276.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 48	UL. Traugutta 48	Cisówka	dobry	-
277.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 49	UL. Traugutta 49	Cisówka	dobry	-
278.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 69	UL. Traugutta 69	Cisówka	dobry	historyczny typ zabudowy
279.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 73	UL. Traugutta 73	Cisówka	dobry	historyczny typ zabudowy
280.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 82	UL. Traugutta 82	Cisówka	średni	historyczny typ zabudowy
281.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 94	UL. Traugutta 94	Cisówka	średni	walor zabytkowy
282.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. Traugutta 102	UL. Traugutta 102	Cisówka	zły	historyczny typ zabudowy
283.	dawny DOM ZDROJOWY wraz z kasynem, OBECNIE MIEJSKI OŚRODEK KULTURY – UL. Witczaka 5	UL. Witczaka 5	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
284.	PAWILON MUZYCZNY – PARK ZDROJOWY – UL. Witczaka	UL. Witczaka	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
285.	DAWNE ŁAZIENKI ZDROJOWE, NASTĘPNIE ROZLEWNIA WÓD MINERALNYCH, OBECNIE BUDYNEK USŁUGOWY – UL. Witczaka 7	UL. Witczaka 7	Jastrzębie Zdrój	średni	walor zabytkowy
286.	DOM ZARZĄDU KAPIELOWEGO , dawny budynek mieszkalny tzw. „masówka” – UL. Witczaka 3a	UL. Witczaka 3a	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
287.	NOWE ŁAZIENKI II – UL. Witczaka 3	UL. Witczaka 3	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
288.	NOWE ŁAZIENKI I – UL. WITCZAKA 4	ul. Witczaka 4	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
289.	PALANIA WÓD – UL. WITCZAKA 5A	ul. Witczaka 5a	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
290.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WODZISŁAWSKA 19	ul. Wodzisławska 19	Jastrzębie Zdrój	średni	historyczny typ zabudowy
291.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WODZISŁAWSKA 28	ul. Wodzisławska 28	Jastrzębie Zdrój	dobry	historyczny typ zabudowy
292.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WOJSKA POLSKIEGO 4	ul. Wojska Polskiego 4	Szeroka	średni	historyczny typ zabudowy
293.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WOJSKA POLSKIEGO 11	ul. Wojska Polskiego 11	Szeroka	zły	historyczny typ zabudowy
294.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WOJSKA POLSKIEGO 31	ul. Wojska Polskiego 31	Szeroka	zły	historyczny typ zabudowy
295.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WOLNOŚCI 20	ul. Wolności 20	Szeroka	zły	historyczny typ zabudowy
296.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WOLNOŚCI 42	ul. Wolności 42	Szeroka	średni	historyczny typ zabudowy
297.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WOLNOŚCI 50	ul. Wolności 50	Szeroka	dobry	historyczny typ zabudowy
298.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WSPÓLNA 3A	ul. Wspólna 3a	Bzie Górne	zły	historyczny typ zabudowy
299.	BUDYNEK MIESZKALNO-GOSPODARCZY – UL. WSPÓLNA (NAPRZECIW NR 32)	ul. Wspólna (naprzeciw nr 32)	Bzie Górne	zły	historyczny typ zabudowy
300.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WYZWOLENIA 30	ul. Wyzwolenia 30	Moszczenica	zły	historyczny typ zabudowy
301.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. WYZWOLENIA 69	ul. Wyzwolenia 69	Moszczenica	dobry	-
302.	BUDYNEK MIESZKALNO-GOSPODARCZY – UL. ZAMKOWA 4	ul. Zamkowa 4	Borynia	zły	historyczny typ zabudowy
303.	PALAC – UL. ZAMKOWA 1	ul. Zamkowa 1	Borynia	zły	walor zabytkowy
304.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ZAMKOWA 16	ul. Zamkowa 16	Borynia	dobry	-
305.	BUDYNEK MIESZKALNO-GOSPODARCZY – UL. ZAMKOWA 20	ul. Zamkowa 20	Borynia	zły	-
306.	BUDYNEK GOSPODARCZY – UL. ZAMKOWA 24	ul. Zamkowa 24	Borynia	zły	-
307.	BUDYNEK MIESZKALNY, DAWNY DOM KOLEJARZA – UL. ZDROJOWA 1	ul. Zdrojowa 1	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
308.	BUDYNEK MIESZKALNY, DAWNA WILLA „ANTONINA” – UL. ZDROJOWA 2	ul. Zdrojowa 2	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
309.	ZAMIEJSCOWY OŚRODEK DYDAKTYCZNY AGH W JASTRZĘBIU ZDROJU, DAWNY PENSJONAT RODZINY KALUŻÓW, SANATORIUM „JASTRZĘBIANKA” – UL. ZDROJOWA 5	ul. Zdrojowa 5	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor zabytkowy
310.	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, DAWNE SANATORIUM, SZPITAL – UL. ZDROJOWA 5A	ul. Zdrojowa 5a	Jastrzębie Zdrój	zły	walor zabytkowy
311.	BUDYNEK MIESZKALNY - D. DWORZEC PKP- UL. ZDZIEBŁY 13	ul. Zdziebły 13	Ruptawa	średni	walor zabytkowy
312.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ZDZIEBŁY 19	ul. Zdziebły 19	Ruptawa	zły	historyczny typ zabudowy
313.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. ZDZIEBŁY 54	ul. Zdziebły 54	Ruptawa	dobry	historyczny typ zabudowy

VIII.II.Mała Architektura.

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
1.	KRZYŻ DREWNIANY Z FIGURĄ CHRYSYSTUSA – UL. 1 MAJA 1	ul. 1 MAJA 1	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor kulturowy
2.	FIGURA MATKI BOSKIEJ – UL. 1 MAJA 82	ul. 1 MAJA 82	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor kulturowy
3.	KRZYŻ DREWNIANY Z FIGURĄ CHRYSYSTUSA – UL. 1 MAJA 107	ul. 1 MAJA 107	Jastrzębie Zdrój	średni	walor kulturowy
4.	KAPLICZKA SKRZYŃKOWA – UL. 3 MAJA 87	ul. 3 Maja 87	Borynia	dobry	walor kulturowy
5.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. 3 MAJA 91	ul. 3 Maja 91	Borynia	zły	walor zabytkowy
6.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSYSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. BEMA / POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH	ul. Bema / Powstańców Śląskich	Borynia	średni	walor zabytkowy
7.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA – UL. BEMA 12	ul. Bema 12	Borynia	średni	walor zabytkowy
8.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSYSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. BEMA 40A	ul. Bema 40a	Borynia	średni	walor zabytkowy
9.	KAPLICZKA SKRZYŃKOWA – UL. BEMA 91	ul. Bema 91	Borynia	dobry	walor kulturowy
10.	KAPLICZKA SKRZYŃKOWA – UL. BOŻA GÓRA 37	ul. Boża Góra 37	Jastrzębie Zdrój	dobry	walor kulturowy
11.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. CIESZYŃSKA – NA TERENIE CMENTARZA	ul. Cieszyńska (Parafia nr 23)	Ruptawa	dobry	-
12.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSYSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. CIESZYŃSKA 94	ul. Cieszyńska 94	Ruptawa	średni	walor zabytkowy
13.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSYSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. CIESZYŃSKA 143	ul. Cieszyńska 143	Ruptawa	średni	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
14.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA – UL. CIESZYŃSKA 209	ul. Cieszyńska 209	Cisówka	zły	walor zabytkowy
15.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA – UL. DĄBROWSKIEGO / KOMUNY PARYSKIEJ	ul. Dąbrowskiego / Komuny Paryskiej	Moszczenica	dobry	walor zabytkowy
16.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. FREDRY 109	ul. Fredry 109	Szeroka	średni	walor zabytkowy
17.	KRZYŻ DREWNIANY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA – UL. KASZTANOWA / WYZWOLENIA	ul. Kasztanowa / Wyzwolenia	Moszczenica	dobry	walor kulturowy
18.	GROTA MARYJNA – UL. KS. PŁONKI 5 – PRZY KOŚCIELE	ul. ks. Płonki 5	Raptawa	dobry	walor kulturowy
19.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. KS. PŁONKI 5 – TEREN CMĘTARZA	ul. ks. Płonki (Parafia ul. Płonki nr 5)	Raptawa	dobry	walor zabytkowy
20.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ	ul. Kilińskiego/Cieszyńska	Raptawa	średni	walor zabytkowy
21.	KRZYŻ – PAMIĄTKA MISJI NA CMĘTARZU RZYMSKO-KATOLICKIM – UL. KOŚCIELNA	ul. Kościelna (Parafia nr 3)	Moszczenica	dobry	-
22.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. KOŚCIELNA – NA TERENIE CMĘTARZA	ul. Kościelna (Parafia nr 3)	Moszczenica	zły	-
23.	KRZYŻ DREWNIANY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA – UL. LOMPY 5	ul. Lompy	Jastrzębie Dolne	dobry	walor kulturowy
24.	KAPLICZKA DOMKOWA – UL. MATEJKI 55	ul. Matejki 55	Raptawa	dobry	walor kulturowy
25.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. MYŚLIWSKA 15	ul. Myśliwska 15	Borynia	dobry	walor kulturowy
26.	KAPLICZKA SKRZYNKOWA – UL. OKOPOWA	ul. Okopowa	Jastrzębie Górne	dobry	walor kulturowy
27.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. PARTYZANTÓW 20	ul. Partyzantów 20	Borynia	średni	walor zabytkowy
28.	KAPLICZKA SKRZYNKOWA – UL. PARTYZANTÓW 27	ul. Partyzantów 27	Borynia	dobry	walor kulturowy
29.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. PIASKOWA	ul. Piaskowa (naprzeciw nr 23)	Moszczenica	średni	walor zabytkowy
30.	KAPLICZKA DOMKOWA – UL. PLEBISCYTOWA 23	ul. Plebiscytowa 23	Borynia	dobry	walor kulturowy
31.	KRZYŻ DREWNIANY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA – UL. POŁOMSKA / BEDNORZA	ul. Połomska / Bednorza	Jastrzębie Dolne	średni	walor kulturowy
32.	KRZYŻ Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – TEREN KOŚCIOŁA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH	ul. Powstańców Śląskich (przy kościele)	Szeroka	dobry	walor zabytkowy
33.	KOLUMNA MARYJNA – TEREN KOŚCIOŁA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH	ul. Powstańców Śląskich (przy kościele)	Szeroka	zły	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
34.	BRAMA (WRAZ Z MIEJSCEM PAMIĘCI POŚWIECONYM OFIAROM II WOJNY ŚWIATOWEJ) PRZY KOŚCIELE PAR. P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH	ul. Powstańców Śląskich (Parafia nr 109)	Szeroka	dobry	walor zabytkowy
35.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 3A	ul. Powstańców Śląskich 3a	Szeroka	średni	walor zabytkowy
36.	GROTA MARYJNA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 109 – TEREN PARAFII	ul. Powstańców Śląskich 109	Szeroka	dobry	walor kulturowy
37.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 127	ul. Powstańców Śląskich 127	Szeroka	średni	walor zabytkowy
38.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 157	ul. Powstańców Śląskich 157	Szeroka	średni	walor zabytkowy
39.	KAPLICZKA DOMKOWA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 165	ul. Powstańców Śląskich 165	Szeroka	średni	walor kulturowy
40.	KAPLICZKA SKRZYNKOWA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 233	ul. Powstańców Śląskich 233	Szeroka	dobry	walor kulturowy
41.	KAPLICZKA SKRZYNKOWA – UL. PSZCZYŃSKA	ul. Pszczyńska	Jastrzębie Górne	dobry	walor kulturowy
42.	KRZYŻ DREWNIANY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA – UL. PSZCZYŃSKA 87	ul. Pszczyńska 87	Jastrzębie Górne	dobry	walor kulturowy
43.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. PSZCZYŃSKA 60	ul. Pszczyńska 60	Jastrzębie Górne	średni	walor zabytkowy
44.	KRZYŻ PRZYDROŻNY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA – UL. PSZCZYŃSKA 117A	ul. Pszczyńska 117a	Jastrzębie Górne	średni	walor kulturowy
45.	KRZYŻ DREWNIANY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA – UL. PSZCZYŃSKA 128B	ul. Pszczyńska 128b	Jastrzębie Górne	dobry	walor kulturowy
46.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. PSZCZYŃSKA 145	ul. Pszczyńska 145	Jastrzębie Górne	średni	walor zabytkowy
47.	KAPLICZKA SKRZYNKOWA – UL. PSZCZYŃSKA 181	ul. Pszczyńska 181	Jastrzębie Górne	dobry	walor kulturowy
48.	KRZYŻ DREWNIANY Z WIZERUNKIEM CHRYSOSTUSA – UL. PSZCZYŃSKA 210C	ul. Pszczyńska 210c	Jastrzębie Górne	dobry	walor kulturowy
49.	KAPLICZKA SKRZYNKOWA – UL. PSZCZYŃSKA 210C	ul. Pszczyńska 210c	Jastrzębie Górne	zły	walor kulturowy
50.	KRZYŻ KAPLICZKOWY PRZYDROŻNY – UL. PSZCZYŃSKA 279	ul. Pszczyńska 279	Jastrzębie Górne	średni	walor zabytkowy
51.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I ŚWIĘTYMI – UL. PSZCZYŃSKA – NA CMĘTARZU	ul. Pszczyńska (na cmentarzu)	Jastrzębie Górne	dobry	walor zabytkowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
52.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. PSZCZYŃSKA – TEREN KOŚCIOŁA	ul. Pszczyńska (przy kościele)	Jastrzębie Górne	średni	walor zabytkowy
53.	KRZYŻ DREWNIANY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA – UL. RANOSZKA/MOSZCZEŃSKA/ ARMII KRAJOWEJ	ul. Ranoszka / Moszczeńska / Armii Krajowej	Moszczenica	dobry	walor kulturowy
54.	KRZYŻ DREWNIANY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA – UL. RANOSZKA 95	ul. Ranoszka 95	Moszczenica	dobry	walor kulturowy
55.	KRZYŻ KAPLICZKOWY FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. RANOSZKA 127	ul. Ranoszka 127	Moszczenica	średni	walor zabytkowy
56.	KRZYŻ PRZYDROŻNY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. ROLNICA / CICHA	ul. Rolnica / Cicha	Bzie Górne	średni	walor zabytkowy
57.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. RYBNICKA / GAGARINA	ul. Rybnicka / Gagarina	Szeroka	średni	walor zabytkowy
58.	KRZYŻ PRZYDROŻNY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. STAWOWA 2	ul. Stawowa 2	Bzie Górne	zły	walor zabytkowy
59.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. STRAŻACKA / GAŁCZYŃSKIEGO	ul. Strażacka / Gałczyńskiego.	Jastrzębie Górne	średni	walor zabytkowy
60.	KAPLICZKA SKRZYNKOWA – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 126	ul. Świerczewskiego 126	Bzie	dobry	walor kulturowy
61.	KAPLICZKA SKRZYNKOWA – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 202	ul. Świerczewskiego 202	Bzie	dobry	walor kulturowy
62.	KRZYŻ ŻELIŹNY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I ANIOŁEM NA COKOLE – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 242	ul. Świerczewskiego 242	Bzie	średni	walor zabytkowy
63.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA CMĘTARNA – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO/ CICHĄ	ul. Świerczewskiego/ Cicha (na cmentarzu)	Bzie	dobry	walor kulturowy
64.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO / CICHĄ (CMĘTARZ)	ul. Świerczewskiego (na cmentarzu)	Bzie	średni	walor zabytkowy
65.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO / CICHĄ (PRZY WEJŚCIU NA CMĘTARZ)	ul. Świerczewskiego / Cicha (przy cmentarzu)	Bzie	średni	walor zabytkowy
66.	FIGURA NEPOMUCENA – UL. ŚWIERCZEWSKIEGO / CICHĄ	ul. Świerczewskiego / Cicha (przy cmentarzu)	Bzie	średni	walor zabytkowy
67.	KAPLICZKA SKRZYNKOWA – UL. ŚWIERKŁAŃSKA 104A	ul. Świerkłańska 104a	Borynia	dobry	walor kulturowy
68.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. SZOTKOWICKA 28	ul. Szotkowska 28	Moszczenica	dobry	walor kulturowy
69.	GROTA MARYJNA – UL. SZYBOWA	ul. Szybowa	Jastrzębie Dolne	dobry	walor kulturowy

NR	OBIEKT	ADRES	DZIELNICA	STAN	WALORYZACJA
70.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. WOLNOŚCI 54	ul. Wolności 54	Szeroka	średni	walor zabytkowy
71.	KRZYŻ KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. WSPÓLNA 20	ul. Wspólna 20	Bzie Górne	zły	walor zabytkowy
72.	KRZYŻ PRZYDROŻNY Z FIGURĄ CHRYSOSTUSA I MATKI BOSKIEJ – UL. ŻDZIEBŁY 14	ul. Żdziebły 14	Raptawa	średni	walor zabytkowy
73.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. LIBOWIEC 10	ul. Libowiec 10	Libowiec	zły	walor zabytkowy
74.	FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA – UL. KS. J. POPIELUSZKI 1 - TEREN KOŚCIOŁA NMP	ul. Ks. J. Popiełuszki 1	Zamłynie	dobry	walor zabytkowy

IX. PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW A ZAMIERZENIA MIASTA - WYTYCZNE DO REALIZACJI

Strategia rozwoju miasta powinna być ściśle powiązana z problematyką ochrony zabytków w ramach obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego. Szczególnie dotyczy to działań związanych z kształtowaniem krajobrazu, ochroną środowiska naturalnego i przedsięwzięciami o charakterze turystycznym.

Zagadnienie obejmować powinno obszary kumulacji zabudowy zabytkowej (często tereny zdegradowane ingerencją silnej urbanizacji oraz industrializacji), jednostkowe obiekty architektury i małej architektury, obiekty ruchome oraz zabytkową zieleni parkową, cmentarną, na terenach kościelnych itd. Przedmiotowe obiekty oraz tereny – ze względu na swój walor – kwalifikują się do pozyskiwania środków unijnych na działania rewitalizacyjne. Mogą także przy odpowiednich działaniach promocyjnych stanowić znaczną atrakcję turystyczną. Renowacje obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru; krzyży, kaplic, zabytków ruchomych, mogą być finansowane przez struktury zewnętrzne w ramach odpowiednich programów i działań – po uprzednim wykonaniu dokumentacji technicznej, zawierającej program prac remontowo – konserwatorskich, zatwierdzonej przez właściwe służby. Strategia rozwoju miasta w przedmiotowym zakresie winna być elastyczna i łączyć często różne interesy. Gwarantem powodzenia – zarówno strategii jak i programu – jest aprobata przez lokalną społeczność zainteresowanych w przedmiotowych dokumentach zapisów.

Zamierzenia miasta:

1. Miasto zamierza, celem dalszego rozpoznania zasobów zabytkowych i kulturowych, opracować karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa (białe karty) dla obiektów wskazanych w niniejszym opracowaniu oraz dla obiektów ruchomych.
2. Należy wziąć pod uwagę utworzenie funduszu wspierającego lokalne inicjatywy remontów konserwatorskich zabytków, celem przywrócenia ich pierwotnego wyglądu. Sugeruje się opracowanie dokumentacji konserwatorskich dla kamiennych krzyży i kaplic oraz projekty aranżacji otoczenia remontowanych obiektów. Zagadnienie dotyczy również cmentarzy i obiektów ruchomych. Fundusz wspierałby także inicjatywy z remontami obiektów zabytkowych i kulturowych architektury, m.in. poprzez wymianę okien z zachowaniem podziałów i materiału, wymianę lub remont stolarki drzwiowej a także wykonanie dokumentacji remontowo – konserwatorskich budynków.
3. Zasadnym byłoby w ramach opieki nad zabytkami opracować program rewaloryzacji oraz rewitalizacji dla obiektów i obszarów zdegradowanych oraz przekształconych na terenie miasta. Programy wpisałyby się w kompleksową strategię ochrony zabytków województwa śląskiego, dając szansę zabytkom poprzez ich modernizację i konserwację.
4. Celem podniesienia waloru krajobrazowego centrum, obszarów osiedla robotniczego w Moszczenicy, osiedla przyfolwarcznego w Boryni, czy samych założeń folwarków lub innych obszarów zabytkowych i kulturowych, należy rozważyć możliwość opracowania projektów zagospodarowania terenu wraz z zielenią komponowaną na tym obszarze, przy jednoczesnej likwidacji zabudowy substandardowej.
5. W ramach zabytkowych założeń parkowych, zieleni cmentarnej i przykościelnej, należy zinventaryzować istniejące zasoby zieleni, opracować projekty rewaloryzacji, odtworzenia obsadzenia szpalerowego obwodów cmentarzy zabytkowych, uzupełnień szpalerów np. ulicy Zamkowej, zagospodarowania terenu np. dworku na Mendowcu oraz osiedla w Moszczenicy.
6. Chcąc uatrakcyjnić tereny i obiekty zabytkowe w mieście, należy dążyć do wydania publikacji o charakterze popularnym w zakresie małej architektury, zespołów oraz jednostkowych zabytków. Cenne są również wszelkie konkursy upowszechniające wiedzę w przedmiotowym temacie.
7. Istotnym elementem pejzażu miasta są również miejsca pamięci, pomniki historyczne, często lokalizowane w miejscach wydarzeń historycznych lub na cmentarzach (np. w hołdzie powstańcom śląskim, więźniom oświęcimskim z tzw. „marszu śmierci”. Miejsca należy otaczać szczególną opieką, propagować wiedzę o nich, dbać o zagospodarowanie najbliższego otoczenia.

Ilustracja 11: Zdrój - miejsce pamięci więźniów oświęcimskich.

X. ARCHEOLOGIA

W załączniku – opracowanie w formacie A3.

XI. WYKAZ ULIC OBJĘTYCH DOKUMENTACJĄ

- ul. 1 Maja
- ul. 11 Listopada
- ul. 3 Maja
- ul. Armii Krajowej
- ul. Bpa. H. Bednorza
- ul. Bema
- ul. Boża Góra
- ul. Cicha
- ul. Cieszyńska
- ul. Czyża
- ul. Dąbrowskiego
- ul. Długa
- ul. Długosza
- ul. Dworcowa
- ul. Findera
- ul. Fredry
- ul. Gagarina
- ul. Gałczyńskiego
- ul. Gospodarska
- ul. Kasztanowa
- ul. Kilińskiego
- ul. Klubowa
- ul. Kołtąja
- ul. Komuny Paryskiej
- ul. Kościelna
- ul. Kościuszki
- ul. Lompy
- ul. Łąkowa
- ul. Matejki
- ul. Miarki
- ul. moszczeńska
- ul. Myśliwska
- ul. Okopowa
- ul. Osińska
- ul. Partyzantów
- ul. Piaskowa
- ul. Plebiscytowa
- ul. ks. Płonki
- ul. Pochwacie
- ul. Podleśna
- ul. Połomska
- ul. Powstańców Śląskich
- ul. Przemysłowa
- ul. Pszczyńska
- ul. Ranszka
- ul. Rolnicza
- ul. Rybnicka
- ul. Spółdzielcza
- ul. Staszica
- ul. Stawowa
- ul. Strażacka
- ul. Świerczewskiego
- ul. Świerklańska
- ul. Szotkowicka

- ul. Szybowa
- ul. Traugutta
- ul. Witeczaka
- ul. Wodzisławska
- ul. Wojska Polskiego
- ul. Wolności
- ul. Wspólna
- ul. Wyzwolenia
- ul. Zamkowa
- ul. Zdrojowa
- ul. Zdziebły

XII. SPISY

XII.1. Spis rysunków.

- Ilustracja 1: Zdrój - zielen zabytkowa w Parku Zdrojowym
 Ilustracja 2: Borynia - widok z ulicy Świerkłańskiej na Pałac położony przy ulicy Zamkowej
 Ilustracja 3: Ruptawa - widok z ulicy Kochanowskiego na Szkołę i Kościół
 Ilustracja 4: Zdrój - widok na ulicę 1 Maja
 Ilustracja 5: Zdrój - Park Zdrojowy
 Ilustracja 6: Ruptawa - kaplica architektoniczna przy ulicy Cieszyńskiej
 Ilustracja 7: Zdrój - Park Zdrojowy, widok na muszlę koncertową
 Ilustracja 8: Bzie - nagrobek na cmentarzu parafialnym
 Ilustracja 9: Zdrój - widok na ulicę 1 Maja
 Ilustracja 10: Zdrój - zielen zabytkowa na terenie Parku Zdrojowego
 Ilustracja 11: Zdrój - miejsce pamięci więźniów oświęcimskich

XIII. LITERATURA

XIV. Źródła niepublikowane.

1. *Kronika Parafialna* założona przez ks. Emanuela Płonkę, 1981 (w posiadaniu Parafii Rzymsko-katolickiej w Ruptawie)
2. Musioł L. *Szeroka. Monografia historyczna*, 1954, (mssps w posiadaniu Parafii Rzymsko-katolickiej w Szerokiej)
3. *Program rewitalizacji zabytkowych obiektów architektury zlokalizowanych przy ul. 1 Maja w Jastrzębiu Zdroju*, oprac. ABAKUS Chorzów, zespół autorski: E. Piłarska, A. Holeczko-Kiehl, R. Szopa, opracowano na zlecenie UM w Jastrzębiu Zdroju, 2000
4. *Studium wartości kulturowych i krajobrazowych miasta Jastrzębia Zdroju*, 1993 mssps, opr. mgr inż. arch. B. Stankiewicz, mgr inż. arch. E. Podbiał, mgr inż. arch. H. Wiak-Marzec, mgr inż. D. Caban (w posiadaniu Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach – nr 6283, 6284, 6286)

XV. Źródła publikowane.

5. Berezowski St. *Przewodnik po województwie śląskim*. Katowice 1937
6. Dobrowolski T., *Sztuka województwa Śląskiego*. Katowice 1933
7. Dobrowolski T., *Najstarsze drewniane kościoły śląskie jako znaki zamierzonej przeszłości*. (w:) Zaranie Śląskie R. 17 1946
8. *Dzieje Parafii Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Bziu na tle historii ziemi pszczyńskiej*, opracowanie: Towarzystwo Miłośników Ziemi Jastrzębskiej pod red. W. Lesiuka i E. Dawidejt -Jastrzębskiej, wyd. PIN-Instytut Śląski w Opolu, 2003
9. *Dzieje Parafii Świętej Katarzyny w Jastrzębiu Górnym na tle historii Górnego Śląska*, opracowanie: Towarzystwo Miłośników Ziemi Jastrzębskiej pod red. W. Lesiuka i E. Dawidejt -Jastrzębskiej, wyd. PIN-Instytut Śląski w Opolu, 2000
10. *Dzieje Parafii Świętego Mikołaja oraz Matki Boskiej Różańcowej w Moszczenicy*, pod red. M. Lisa i E. Dawidejt-Jastrzębskiej, wyd. PIN-Instytut Śląski w Opolu, Opole 2007

11. *Jastrzębie Zdrój dzieje uzdrowiska. Parafia Najświętszego Serca Pana Jezusa 1951 - 2001*, opracowanie: Towarzystwo Miłośników Ziemi Jastrzębskiej pod red. W. Lesiuka i E. Dawidejt -Jastrzębskiej, wyd. PIN-Instytut Śląski w Opolu, 2001
12. *Jastrzębie Zdrój w starej fotografii*, część I-II-III, wyd. UM w Jastrzębiu Zdroju, 2002-2003
13. *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce T. VI woj. katowickie Z. 14 powiat wodzisławski*, opr. M. Kornecki i J. Samek, Warszawa 1960
14. *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce T. VI woj. katowickie Z. 10 powiat pszczyński*, opr. T. Chrzanowski i M. Kornecki, Warszawa 1961
15. Knotel P., *Die Holzkirchen Oberschlesiens*, (w:) Oberschlesien R. 1 1902/ 1903
16. Kozina I., *Pałace i zamki na pruskim Górnym Śląsku w latach 1850-1914*, Katowice 2001
17. Maroń Fr. *Kościół na Górnym Śląsku w 1 poł. XVII w.* (w:) Śląskie Studia Historyczno Teologiczne T. XII Katowice 1979 s. 209-265
18. Matuszczak J., *Studia nad kościołami drewnianymi na Górnym Śląsku*. Bytom 1989
19. Matuszczak J., *O architekturze drewnianej na Górnym Śląsku w XIX wieku* (w:) *Z dziejów Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego*. Katowice 1982 s. 131 - 141
20. Morawiec A. *Z dziejów ziemi rybnicko - wodzisławskiej w latach 1918 - 1939*. Katowice 1966
21. Sarna K. *Wies górnośląska w epoce feudalnej (Od czasów najdawniejszych do przełomu XVIII i XIX stulecia)* Katowice 1986
22. P. Siemko *Jastrzębie Zdrój w zabytkach sztuki*, Jastrzębie Zdrój 1992
23. P. Siemko *Niezachowane kościoły drewniane Górnego Śląska*, Katowice 2002,
24. P. Siemko *Rody rycerskie z terenu Jastrzębia i okolic*, Jastrzębie 2003,
25. *Szkic monograficzny Szerokiej*, red. H. i L. Białeccc, Szeroka 2001
26. *Sztuka Górnego Śląska*, pod red. E. Chojeckiej, Katowice 2004
27. Thullie Cz. *Zabytki architektoniczne ziemi śląskiej na tle rozwoju architektury w Polsce*. Katowice 1965
28. *Województwo śląskie (1922 - 1939)* red. Serafin Fr. Katowice 1996

XVI. Dokumentacje /pomocnicze/ wykonane na zlecenie Urzędu Miasta w Jastrzębiu Zdroju.

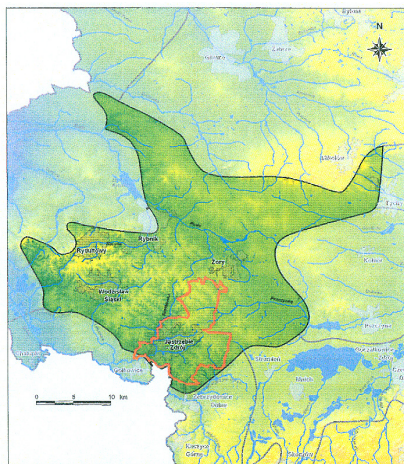
29. Studium walorów kulturowych i krajobrazowych miasta Jastrzębie T. I-II 1993r.
30. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Jastrzębie Zdrój – 2006 r.
31. Dokumentacja pn. "Program rewitalizacji zabytkowych obiektów zlokalizowanych przy ul. 1 Maja w Jastrzębiu Zdroju" – pracownia „Abakus” – 2000 r.
32. Dokumentacja pn. „Inwentaryzacja krzyży i kaplic przydrożnych zlokalizowanych na terenie Jastrzębia Zdroju” – pracownia „Abakus” – 2000 r.

**Załącznik Nr 1 (Tom II)
do Uchwały XXXI/418/2008
Rady Miasta Jastrzębie Zdrój
z dnia 11 września 2008 r.****Archeologia****SPIS TREŚCI**

1. Położenie miasta Jastrzębie-Zdrój. Podstawowe dane geograficzne
2. Podstawowe dane historyczne i toponomastyczne
3. Historia i stan badań archeologicznych
4. Ogół znanych stanowisk archeologicznych
5. Zróżnicowanie chronologiczne i funkcjonalne stanowisk archeologicznych
6. Program ochrony i opieki nad zabytkami archeologicznymi
7. Zalecenia konserwatorsko-ochronne
8. Słownik stosowanych terminów
9. Literatura
10. Katalog stanowisk (tabela nr 1)
11. Mapy nr 1-4
12. Płyta CD (z zapisem całości materiałów) w załączeniu

1. POŁOŻENIE MIASTA JASTRZĘBIE-ZDRÓJ. PODSTAWOWE DANE GEOGRAFICZNE

Miasto Jastrzębie-Zdrój (na prawach powiatu), jedno z najmłodszych w regionie (prawa miejskie w 1963 r.) znajduje się w południowo-zachodniej części obecnego województwa śląskiego. Centrum jego terytorium wyznaczają współrzędne geograficzne: długość - 49° 57' N, szerokość - 18° 35' E. Od północnego wschodu Jastrzębie sąsiaduje z Żorami, północnego zachodu z powiatem rybnickim, od zachodu z powiatem wodzisławskim, od wschodu z powiatem pszczyńskim, od południowego wschodu przylega do powiatu cieszyńskiego. Południowo-zachodni zasięg opisywanej jednostki administracyjnej wyznacza granica kraju. Posiadając powierzchnię około 85,44 km² (powyżej średniej w skali województwa) miasto i powiat charakteryzują się nieregularnym zarysem, wyznaczonym krętymi granicami, z dłuższą osią na linii NE-SW. Jej terytorium rozciąga się równoleżnikowo na dystansie niespełna około 12,5 km, zaś południkowo około 14 km (ryc. 1-2).

Ryc. 1. Usytuowanie Jastrzębia-Zdroju w obrębie Płaskowyżu Rybnickiego

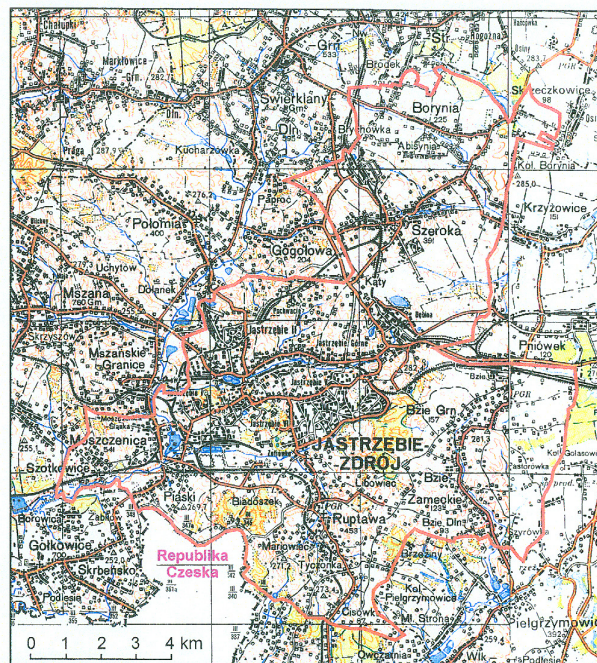
Pod względem geograficznym obszar gminy zawiera się w południowo-zachodniej części Płaskowyżu Rybnickiego, stanowiącego fragment Wyżyny Śląskiej (Kondracki 1998).

Wspomniany Płaskowyż budują skały karbonu, nakryte osadowymi utworami miocenu. Na stropie ostatnich z wymienionych zalegają pokrywy wodno-glacialne głównie zlodowacenia Sanu (ok. 700-400 tys. lat temu), w postaci żwirów i piasków czwartorzędowych o niewielkiej miąższości (rzędu 2-10 m; Ci-mała 1994, s. 14), ponadto gliny. Na sporej polaci Płaskowyżu występują również eoliczne utwory lessopodobne, podobnie datowane, choć nie wyklucza się, iż częściowo też młodsze - z doby wistulianu (ok. 120-10 tys. lat temu). W porównaniu z właściwymi lessami, strefy podkarpackiej lub znajdującymi się na nieodległym Płaskowyżu Głubczyckim, posiadają one istotnie mniejszą zawartość węgla wapnia.

Pod względem morfologicznym cały opisywany obszar posiada powierzchnię falistą, z wyniesieniami rzędu do około 285 m n.p.m. w Boryni (niektóre z ich wierzchołków są płaskie), będącymi fragmentami wydzwigniętej powierzchni zrównania (ryc. 2). Bardziej urozmaicona jest przy tym strefa południowo-zachodniego miasta. Zwłaszcza tutaj obecne są wyniesienia ze stromymi stokami, niekiedy porożniane (parowami, wądołami), czasami z grzędami opadającymi do stref niżej położonych. W różnych fragmentach terenu występują również suche doliny, a także związane z istniejącymi ciekami wodnymi (deniwelację sięgają rzędu około 20-30 m). Topografia obecnego terenu jest niewątpliwie przekształcona antropogenicznie, miejscami silnie, co można wiązać zwłaszcza z działalnością kopalnią i wydobywaniem węgla kamiennego. Obecne są tu liczne zapadliska i zwały górnicze.

Przez miasto przebiegają dwa wodny I-rzędu Odry i Wisły. Do zlewni pierwszej z wymienionych rzek (poprzez Olzę) należy Szotkówka (w obrębie Jastrzębia-Zdroju długość koryta wynosi około 8 km) wraz z licznymi lewobrzeżnymi dopływami (m.in. Ruptawą, Jastrzębianką i Gmyrtkiem), a także - w części południowo-wschodniej - prawobrzeżne dopływy Pielgrzymówki (m.in. Bzianka). Wisłę zasila natomiast Pszczynka, której strefa źródłiskowa (m.in. Dębinka) znajduje się w północno-wschodniej części opisywanego terytorium (ryc. 2).

W wielu rejonach występują wody pokrywowe, związane zwłaszcza z zapadliskami górniczymi. Być może powstanie niektórych z istniejących zbiorników hipotetycznie można łączyć się ze średniowieczną gospodarką stawowo-hodowlaną (cystersów z pobliskich Rud koło Raciborza?), istnieniem w czasach nowożytnych młynów wodnych, niemniej zwłaszcza z nowożytnym i współczesnym przemysłem wydobywczym. Nie ulega przy tym wątpliwości, iż stosunki hydrograficzne na całym obszarze są obecnie silnie zmienione przez działalność człowieka (głównie wskutek kopalnictwa i melioracji); pierwotnie opisywana strefa była zapewne silnie zabagniona i zatorzona, co nie sprzyjało osadnictwu człowieka.

Ryc. 2. Zasięg Jastrzębia-Zdroju i usytuowanie w regionie
Rybnickiego Zagłębia Węglowego

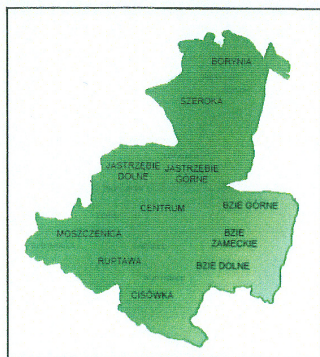
Utwory pokrywowe (gleby) omawianego terytorium wykazują małe zróżnicowanie. Występują tu zwłaszcza odmiany napiaskowe (w tym bielice i bielcowane), na wierzchołkach brunatne, w dolinach rzecznych natomiast hydrolubne pemony pochodzenia aluwialnego i organicznego (bagienne, murszowe). Nie brak torfowisk tzw. niskich (w dolinach różnych cieków) z charakterystyczną roślinnością trawiastą (np. wełnianka szerokolista, turzyce, sitowie, oczeret pałkowy). Większość pokryw glebowych jest dzisiaj antropogenicznie zdegradowana (występują tu też polacie pokryw atypowych, tzw. antroposoli) i/lub silnie zanieczyszczona.

Strefy zalesione zajmują około 8% powierzchni. Większe ich polacie znajdują się zwłaszcza przy granicy północno-wschodniej opisywanego terytorium - Las Dębina (zbiornisko świerku i dębu), w części południowo-wschodniej - Las Kyndra (również zbiornisko głównie świerku i dębu), w południowo-zachodniej - Las Pastuszyniec (sosna, brzoza, świerk), ponadto las Białoszek (na południe od drogi Moszczenica-Ruptawa) i Las Ruptawiec (koło granicy z Pielgrzymowicami) - ryc. 2. Uwzględniając istniejące parki (m.in. Park Zdrowy im. Dr Mikołaja Witczaka) ogół stref zadrzewionych posiada generalnie pochodzenie antropogeniczne (wtórne nasadzenia stref wyrębów gatunkami szybko rosnącymi, w atypowych siedliskach), zaś związana z nimi fauna jest nieliczna i mało zróżnicowana, pozbawiona odmian łownych. Obecne w różnych fragmentach terenu (zwłaszcza dolinnych i podstokowych) łąki charakteryzują się obecnością niemal wyłącznie roślin synantropijnych (tzn. „związanych” z człowiekiem).

Pod względem klimatycznym obszar gminy jest objęty oddziaływaniami strefy środkowoeuropejskiej, kształtowanej również cyrkulacjami południowymi z bliskiej Bramy Morawskiej (obniżenia tektoniczne pomiędzy Sudetami i Karpatami z doliną Odry) oraz zachodnimi - atlantyckimi. Przy średnich temperaturach wieloletnich rzędu -3° C (styczeń) do +17,1° C (lipiec), rocznych opadach oscylujących nieco ponad 800 mm, średnim okresie wegetacji wynoszącym 211 dni w roku (Cimała 1994, s. 15-16) opisywany region charakteryzuje się dobrymi warunkami z punktu widzenia współczesnej agrotechniki. Prawdopodobnie nie inaczej było w starszych fazach holocenu (pradziejach doby gospodarki rolno-hodowlanej).

Współczesny krajobraz kulturowy obejmuje obecnie liczne strefy zagospodarowane dla celów bytowych (mieszkalne) lub gospodarczych (obiekty przemysłowe wraz z infrastrukturą i zapleczem, składowiskami), związane zwłaszcza z kopalniami Jastrzębskiej Spółki Węglowej. Wśród nich należy wymienić: KWK Borynia, KWK Żołówka i KWK Jas-Mos (łącznie obejmujące swymi wyrobiskami połacie terenu wielkości ponad 60 km²). Pod względem gospodarczym miasto należy dzisiaj zaliczać się do produkcyjnych.

Wg aktualnych podziałów w obrębie Jastrzębia-Zdroju wyróżnia się 6 sołectw (Borynia, Bzie, Moszczenica, Ruptawa, Skrzczkowice i Szeroka), ponadto 28 przysiółków oraz 17 osiedli, powstałych po II wojnie światowej (strona <http://pl.wikipedia.org/wiki/Jastrz%C4%99bie-Zdr%C3%B3j>) - ryc. 3.

Ryc. 3. Jastrzębie-Zdrój. Najważniejsze dzielnice i sołectwa
(wg strony <http://pl.wikipedia.org/wiki/Jastrz%C4%99bie-Zdr%C3%B3j>)

2. PODSTAWOWE DANE HISTORYCZNE I TOPONIMASTYCZNE

Obszar dzisiejszego Jastrzębia-Zdroju, woj. śląskie już w czasach pierwszych Piastów należał do państwa polskiego i wchodził w sporej swej części w skład księstwa raciborskiego oraz opolskiego (raciborsko-opolskiego). W czasach kryzysu monarchii polskiej piastowskiej opisywany teren przechodził podobnie jak cały Śląsk - z rąk polskich do czeskich. Co najmniej jednak od XII/XIII w. tereny te znalazły się ponownie w gestii m.in. książąt raciborskich, do których należał też pobliski Rybnik, Wodzisław, Żory i Mszana (Panic 1992, s. 15-117).

W okresie średniowiecza obszar dzisiejszego Jastrzębia-Zdroju znajdował się na pograniczu regionu żorskiego, wodzisławskiego i rybnickiego, w bezpośredniej bliskości kościelnych granic diecezji kra-

kowskiej i wrocławskiej (Panic 2000, s. 138-141; Siemko 2003, s. 9). Sytuacja ta powodowała, że pod względem politycznym zmienna była podległość obszaru dzisiejszego miasta. W części przynależał on do księstwa raciborskiego, ale również - z czasem, jako skrawek ziemi pszczyńskiej - cieszyńskiego.

Wymaga podkreślenia, iż u schyłku XIII w. w interesującej nas strefie rozpoczęła się akcja kolonizacyjna, o której informuje nas tzw. *Księga uposażeń biskupów wrocławskich*. Na tej podstawie początki niektórych powstałych wówczas wsi (dziś dzielnic Jastrzębia-Zdroju) datuje się na rok ok. 1300. Były to: Borynia, Boża Góra, Moszczenica, Ruptawa, Ruptawiec (?) i Szeroka (Siemko 2003, s. 9-10; Panic 1999, s. 110). W Bziu (Zameckim) istnienie kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Piotra i Pawła jest wskazywane już w 1335 r. Z kolei notka z 1391 r. wzmiankuje proboszcza w Jastrzębiu?, natomiast kolejne z 1376 i 1447 r. wspominają o kościele p.w. św. Mikołaja w Moszczenicy, ponadto również w Ruptawie p.w. św. Bartłomieja (Rejdach-Sankowa, Samka 1960, s. 1, 4, 10, 19; por. Siemko 2001, s.).

Z przełomu XV/XVI w. dysponujemy informacjami, związanymi z kupnem ziemi pszczyńskiej przez księcia cieszyńskiego Kazimierza, a następnie odsprzedażą jej Aleksemu Turzonowi (lata 1480-1517). Na tej podstawie wiadomo, że m.in. ówczesne wsie Jastrzębie, Ruptawa i Cisówka stanowiły własność księcia raciborskiego (od 1327 r. lennika króla czeskiego), natomiast do cieszyńskiego przynależały m.in. Borynia, Szeroka i Bzie.

Poszczególne, samodzielnie niegdyś wsie - fragmenty dzisiejszego Jastrzębia-Zdroju w XVI w. stanowiły fragment samodzielnego pszczyńskiego państwa stanowego (1527), a następnie wodzisławskiego (pocz. XVI w.) - m.in. Jastrzębie Górne i Dolne, Moszczenica, Szotkowice, Ruptawa, Cisówka, Boża Góra (Siemko 2003, s. 11)

W XVIII w. podczas wojen śląskich opisywany region w części znalazł się w gestii Prus, w części zaś Królestwa Czeskiego. Dopiero w okresie napoleońskim na krótki okres czasu cały teren Jastrzębia-Zdroju włączono do powiatu pszczyńskiego, jednak szybko nastąpił nowy podział (1818), związany z ponownym kształtowaniem się granic powiatu pszczyńskiego i rybnickiego (początkowo w ramach Prus-później Rzeczy Niemieckiej oraz Austro-Węgier); Siemko 2003, s. 11.

W 1922 r. Jastrzębie-Zdrój znalazło wraz z całym powiatem rybnickim się w granicach województwa śląskiego powstającego Państwa Polskiego.

Okres prosperity dla dzisiejszego miasta rozpoczął się około połowy XIX w. W 1859 r. Emil von Schlieben rozpoczął poszukiwania węgla kamiennego w dolinie Szotkówki, natrafiając w wierceniach na solankę jodowo-bromową. Odkrycie docenił nowy właściciel Jastrzębia (od 1861 r.) - hrabia Felix von Königsdorf, który rozpoczął - po dowiedzeniu właściwości leczniczych solanki - budowę Zakładu Kąpielowego, zaś w latach kolejnych innych jeszcze obiektów. Planując przyjazdy licznych kuracjuszy przystąpiono wówczas również do budowy nowych połączeń komunikacyjnych - kolejowych, mających łączyć

Jastrzębie z Berlinem, Poznaniem, Wrocławiem i Warszawą. Jastrzębie-Zdrój pełniło funkcję uzdrowiska do końca II wojny światowej. Po 1945 r. rozpoczęto tu budowę kopalni węgla kamiennego (odkrytego jeszcze w latach 60-tych XIX w.). Rozwój kopalnictwa i przemysłu pokoił kres uzdrowisku (Kincel 1994, s. 182-188).

Rozpatrując przedmiotową problematykę warto zwrócić uwagę na stosowane dziś nazewnictwo (toponomastykę) obecnego miasta. Istniejące tu obecnie dzielnice posiadają z pewnością złożoną, niestety słabo zbadaną genezę i historię. Znanie nam, pierwsze wzmianki historyczne poświadczają z pewnością co najmniej średniowieczne użytkowanie obecnego ich terenu (od XIII w.). Co więcej, pochodzenie samych nazw, ich etymologia, niejednokrotnie mogą rzucić nieco światła na okoliczności związane z zasiedleniem, zagospodarowaniem i przekształcaniem interesującego nas rejonu przez człowieka.

Wykaz nazw dawnych wsi oraz lokalnych toponimów w obrębie miasta Jastrzębie-Zdrój, woj. śląskie

Aktualny obszar miasta zawiera się na czterech mapach topograficznych w skali 1:25 000 w układzie tzw. 1965. Dla celów analitycznych i opisowych wykorzystano mapy topograficzne w skali 1:10 000 w układzie tzw. 1942 o godłach:

- Gogołowa M-34-74-A-a-2 (druk OPGK Rzeszów S.A. 1997);
- Jastrzębie-Zdrój - Moszczenica M-34-74-A-a-3 (druk OPGK Rzeszów S.A. 1997);
- Jastrzębie-Zdrój M-34-74-A-a-4 (druk OPGK Rzeszów S.A. 1997);
- Krzyżowice M-34-74-A-b-1 (druk OPGK Rzeszów S.A. 1997);
- Jastrzębie-Zdrój - Bzie Gr. M-34-74-A-b-3 (druk OPGK Rzeszów S.A. 1997);
- Mszana M-34-74-A-a-1 (druk OPGK Rzeszów S.A. 1997);
- Żory - Os. Pawlikowskiego M-34-62-C-d-3 (druk OPGK Białystok 1995);
- Świerklany Górnice M-34-62-C-c-4 (druk OPGK Białystok 1995).

W dzisiejszych granicach miasta Jastrzębie-Zdrój uwzględniając w.w. mapy, wyróżnia się następujące toponimy.

1) NAZWY ZWIĄZANE Z ZABUDOWĄ (w części pozostałości dawnych wsi):

Abisynia - nazwa tzw. przeniesiona, zapewne późna (XIX w.?).

Białoszek - nazwa odmienna; najstarsza wzmianka: *Biaduszek* (1821), *Biaduszek* (1900); od nazw. *Biaduszek*, *Bieduszek* (Borek 1988, s. 154).

Borynia – nazwa topograficzna związana z szatą roślinną; najstarsza wzmianka: *Borina* ok. 1300, *Borynie* 1409; stara forma z przyr. –ynia; od *bór* (Borek 1988, s. 64, 88, 292,310; Panic 1992, s. 110, 114; Siemko 2003, s. 13).

Boża Góra – nazwa kulturowa, związana z życiem społecznym/duchowym człowieka; najstarsza wzmianka: *Bosa gora sive Mons Oliveti* ok. 1300; nazwa kultuowa od łac. *Mons Oliveti* = Góra Oliwna (Borek 1988, s. 109-110, 292,318).

Brzeziny – nazwa topograficzna związana z szatą roślinną; od wyrazu *brzezina*, oznaczającego las, zagajnik brzozy; najstarsza wzmianka: *Brzeziny Male* 1830; forma l. mnogiej od *brzezina* (Borek 1988, s. 64, 221).

Bzle - Dolne, Górne, Zameckie; nazwa topograficzna związana z szatą roślinną; najstarsza wzmianka: *Byze* 1293, *z Bzie* 1467; od gwar. bzle = krzewy bzu, zarosła bzu (Borek 1988, s. 65,75, 87, 220, 292, 294, 309, 326; Panic 1992, s. 110, 114, 146).

Centnerowiec – miejsce posiadawienia dworku Jerzego von Tauer, wzmiankowanego około 1770 r. (Siemko 2003, s. 65).

Cisówka – nazwa topograficzna, związana z szatą roślinną; najstarsza wzmianka: *de villa Cisowka* 1652; od *cisu* – zagajnika, lasu cisowego (Borek 1988, s. 66, 293); wg P. Siemki najstarszy zapis być może 1413 (Siemko 2003, s. 47).

Dębina – nazwa topograficzna związana z szatą roślinną; od wyrazu *dębina* = las dębowy (Borek 1988, s. 44, 67, 76, 237, 283, 293).

Gliniok – nazwa topograficzna związana z naturalnym wyglądem terenu (typem podłoża); od wyrazu *gliniak* = dół z gliną (Borek 1988, s. 45, 63,87-pod Gliniak).

Jastrzębie - Górne, Dolne, Zdrój; nazwa topograficzna związana ze światem zwierzęcym; najstarsza wzmianka: *Jastrzabe* 1467; od wyrazu *jastrząb* (Borek 1988, s. 77,80, 87, 268, 309); wg P. Siemki być może wzmiankowane jako *Hermansdorf* 1367 (Siemko 2003, s. 51).

Kępa – nazwa topograficzna związana z wyglądem terenu; najstarsza wzmianka: *Kempa* 1845; od wyrazu *kępa* = mała wyniosłość terenu (Borek 1988, s. 47, 62, 80, 213, 276, 310).

Kindra – brak danych.

Kolonia Borynia – por. wyżej Borynia; *Kolonia* – nazwa kulturowa (związana z życiem człowieka) nadawana nowym przysiółkom koło istniejących wsi; najstarsze zapisy nie wykraczają poza XVIII w. (Borek 1988, s. 97, 117, 220, 242, 245, 270, 281, 284, 323; 64,88, 292,310).

Kondziolowiec – nazwa odmienna od nazwiska pierwszego właściciela; najstarsza wzmianka: *Kondzielkowitz* 1887; od nazw. *Kądzioła* (Borek 1988, s. 148).

Krzyżowice – nazwa patronimiczna (odojcowska); najstarsza wzmianka: *Grisowicz* ok. 1300; od nazwy osobowej *Krzyż* (Borek 1988, s. 175, 268, 292; Panic 1992, s. 123).

Krzyżówka – brak danych.

Libowiec – nazwa topograficzna związana z szatą roślinną; najstarsza wzmianka: *Lippawietz* 1845; od drzewa *lipa* = obszar lipowy (Borek 1988, s. 70).

Ludwikówka – nazwa odmienna; najstarsza wzmianka: *Ludwigshof* 1860, *Ludwikówka* 1931; od nazw. *Ludwik* (Borek 1988, s. 151, 293).

Łysa Góra – nazwa topograficzna (terenowa) związana z ukształtowaniem (wyniesieniem) i typem terenu; najstarsza wzmianka: brak danych; prawd. oznaczająca miejsce „gole, nie zalesione” (Borek 1988, s. 45, 89, 284).

Łysa Kępa - brak bliższych danych; wzniesienie z lasem (zbiorowiska świerka i dębu); por. wyżej Kępa.

Malmiok – brak danych.

Maryjowiec – brak danych.

Mazurowiec – nazwa odmienna; najstarsza wzmianka: *Mazurowiec* 1965, od nazw. *Mazur* (Borek 1988, s. 148, 293).

Mendowiec – nazwa odmienna; najstarsza wzmianka: *Mendowiec* 1965; od nazw. *Męda* (Borek 1988, s. 148).

Moszczenica – nazwa kulturowa, związana z życiem materialnym człowieka; najstarsza wzmianka: *Moschenica* ok. 1300, *in villa Moszczenice* 1652; od *mościć*, *moszczony*, czyli „wykładać kłodami drogę, przejście przez mokradło” (Borek 1988, s. 100, 115, 117, 292; Panic 1992, s. 110, 114).

Odpolany – nazwa topograficzna, określająca położenie względem innego obiektu; najstarsza wzmianka: *Odpolany, Feldhäuser* 1920; miejsce „od polany położone” (Borek 1988, s. 81).

Os. (= Osiedle) - Arki Bożka, Barbary, Bogoczowiec, Chrobręgo, Dubielec (nazwa odmienna; najstarsza wzmianka: *Dobil* 1652; od nazw. *Dubiel*), Gwarków, Kasztanowa, Mały Rynek, Morcinka, Pionierów, Przyjaźń, Pszczyńska, Staszica, Tuwima, Tysiąclecia, Zdrój, Łote Łany, Zofiówka (nazwa odmienna; najstarsza wzmianka *Sophienthal* 1845; adaptacja niem. nazwy kolonii założonej ok. 1770 r.); osiedle – nazwa kulturowa generalnie rozpowszechniona w okresie międzywojennym, służąca oznaczeniu zespołów mieszkalnych w obrębie istniejących miast, w formach złożonych posiadają charakter: a) pamiątkowy (np. os. Morcinka), b) związany z miejscem położenia (np. os. Dubielec, Zofiówka), c) metaforyczne (np. os. Pionierów); Borek 1988, s. 102, 147, 152, 247, 293.

Pająkówka – brak danych.

Pastorówka – brak danych.

Pastuszyniec – nazwa kulturowa, związana z życiem materialnym człowieka; najstarsza wzmianka: brak bliższych danych; prawd. od gwar. *pastuszyniec* = „pomieszczenie dworskie dla pastuchów; pastuszy dom”; też las ze zbiorowiskami świerka i dęba (Borek 1988, s. 103, 116-117, 303).

Piaski – nazwa prawd. topograficzna, związana z typem terenu; najstarsza wzmianka: brak danych; od wyrazu *piasek* = grunt ubogi, piaszczysty (Borek 1988, s. 53, 63, 237-238).

Pochwacie – brak danych.

Ruptawa – nazwa topograficzna, związana z typem terenu; najstarsza wzmianka: *Ruptawa* ok. 1300; od gwar. *rupeć* = kamieniste podłoże (Borek 1988, s. 56, 63, 87, 292, 309; Panic 1992, s. 6, 110, 114).

Ruptawiec – nazwa relacyjna, związana z obok położonym obiektem (Ruptawą); najstarsza wzmianka: *Ruptawietz, Ruptawiec* 1845; kolonia założona około 1770-1780 (Borek 1988, s. 219); wg I. Panica: najstarsza wzmianka *Ruptanka* 1300 (Panic 1992, s. 110, 114, 144).

Skrbenia – nazwa osobowa; najstarsza wzmianka: *Škrobenia* 1874, *Skrbenia* 1813; od czes. nazw. *Skrbenia/Skrbenský* (Borek 1988, s. 144, 157).

Skrzeczkowice – nazwa patronimiczna (odojcowska); najstarsza wzmianka: *pago Skrzeczkwitz* 1687/88; od przezwiska *Skrzeczek* (Borek 1988, s. 182); wg P. Siemki najstarszy zapis być może *Friczconis Villa* (ok. 1300) – Siemko 2003, s. 75.

Stary Dwór – nazwa kulturowa, związana z życiem człowieka; najstarsza wzmianka: brak danych; od *dwór* = majątek rolny, folwark, z członami odróżniającymi (w tym wypadku Stary); Borek 1988, s. 95.

Stodoły – nazwa kulturowa, związana życiem materialnym człowieka; najstarsza wzmianka: brak danych; prawd. pierwotnie „miejsce, gdzie stały stodoły na zboże” (Borek 1988, s. 106, 115, 292, 310, 318).

Szeroka – nazwa topograficzna, związana z cechami terenu; najstarsza wzmianka: *Syroka* ok. 1300, *Wes Ssiroka* 1536; od przym. *szeroki* ⇨ gwar. i staropol *szyroki*, czyli „rozległy, obszerny, np. teren” (Borek 1988, s. 58, 62,292; Panic 1992, s. 110, 114).

Szotkowice – nazwa patronimiczna (odojcowska); najstarsza wzmianka: *de villa Szotkowicz* 1652; od przezw. *Szotek*/nazwy osobowej *Szot* (Borek 1988, s. 183).

Szyrówka – brak danych.

Tyczonka – brak danych.

Zamlynie – nazwa topograficzna, określając położenie względem innego obiektu; najstarsza wzmianka: brak danych; „miejsce za młynem” (Borek 1988, s. 84).

2) NAZWY ZWIĄZANE Z LASAMI/WZNIESIENIAMI:

Las Dębina – brak dokładnych danych; prawd. nazwa topograficzna, związana z szatą roślinną; od wyrazu *dębina* = las dębowy (Borek 1988, s. 44, 67, 76, 237, 283, 293).

Las Kyndra – brak bliższych danych; las ze zbiorowiskami świerku i dęba.

Las Pastuszyniec – nazwa kulturowa, związana z życiem materialnym człowieka; najstarsza wzmianka: brak bliższych danych; prawd. od gwar. *pastuszyniec* = „pomieszczenie dworskie dla pastuchów; pastuszy dom”; też las ze zbiorowiskami świerka i dęba; (Borek 1988, s. 103, 116-117, 303).

Las Biadoszek – nazwa odmienna; najstarsza wzmianka: *Biadaczek* (1821), *Bladuszek* (1900); od nazw. *Biadoszek, Biedaczek* (Borek 1988, s. 154).

Las Ruptawiec – nazwa relacyjna, związana z obok położonym obiektem (Ruptawą); najstarsza wzmianka: *Ruptawietz, Ruptawiec* 1845; kolonia założona około 1770-1780 (Borek 1988, s. 219); wg I. Panica: najstarsza wzmianka *Ruptanka* 1300 (Panic 1992, s. 110, 114, 144).

3) NAZWY ZWIĄZANE Z HYDROSFERĄ:

Bzianka – prawobrzeżny dopływ Pielgrzymówki, przebiegający w przybliżeniu południkowo we wschodniej części miasta; danych etymologicznych brak (por. wyżej Bzie);

Dębinka – ciek wodny we wschodniej części miasta; dopływ Pszczynki; danych etymologicznych brak (por. wyżej Dębina);

Gmyrtek (lub Gmyrdek) – ciek wodny w centralnej części miasta, biegnący w przybliżeniu na linii NE-SW; dopływ Ruptawki (Ruptawy);

Pszczynka - ciek wodny przebiegający w przybliżeniu równoleżnikowo w centralnej części miasta; dopływ Wisły; nazwa pierwotna być może *bluszczyna* – od *bluszcz* = woda błyszcząca, albo od *pluszcz* = pluskać, tj wody pluskającej; nazwa rzeki pierwotną do nazwy miasta Pszczyna (ok. 1302); Borek 1988, s. 55, 62.

Ruptawka (lub Ruptawa) – ciek wodny w południowej części miasta o zmiennym przebiegu; dopływ Szotkówki; danych etymologicznych brak (por. wyżej Ruptawa);

Szotkówka – ciek wodny, biegnący w przybliżeniu równoleżnikowo w części północnej miasta, następnie w przybliżeniu południkowo wzdłuż zachodniej granicy; dopływ Olzy; danych etymologicznych brak (por. wyżej Szotkowice);

Jastrzębianka – ciek wodny; lewobrzeżny dopływ Szotkówki, przecinający miasto równoleżnikowo w centralnej części;

Wśród podanych nazw topograficznych, związanych z Jastrzębiem-Zdrojem i przeszłością miasta zwraca uwagę:

- duża ilość pojęć-nazw (44, ponadto osiedla nazwami o różnych rozwiniciach) oznaczających dzielnicę lub strefy zabudowane; wśród nich o ustalonej etymologii, względnie dacie pierwszej wzmianki:
 - nazwy patronimiczne lub dzierżawcze od nazwiska/przezwiska pierwszego właściciela – 10 (Białoszek, Dubielec, Kondziałowiec, Ludwikówka, Mazurówiec, Mendowiec, Skrubenia, Skrzeczko-wice, Szotkowiec, Zosiówka) – niektóre nowożytne, większość współczesna;
 - nazwy fizjograficzne związane z typem roślinności, głównie typem drzewostanu – 5 (Borynia, Brzeziny, Bzie, Cisówka, Libowice); o metryce średniowiecznej lub nowożytnej;
 - nazwy fizjograficzne związane z ukształtowaniem lub typem/charakterem powierzchni – 6 (Gli-niak, Kępa, Łysa Góra, Piaski, Ruptawa, Szeroka); o metryce średniowiecznej lub późnonowożytniej lub współczesnej;
 - nazwy kulturowe – 2: Boża Góra, Moszczenica; o metryce średniowiecznej; pierwsza nazwa ozna-czała strefę kultu, druga miejsce moszczone drewnem (drogę), podmokłe;
 - nazwy lokalizujące obiekt względem innego – 2 (Odpolany, Ruptawiec); o metryce późnonowożytniej lub współczesnej;
- mała ilość pojęć (5) odnoszących się do stref leśnych, ewentualnie wzniesień (1); w tym:
 - w wypadku stref leśnych: nazwy odnoszą się do typu roślinności (pierwotnej?), zajęć ludności (Pa-stuszyńc – pasterstwo/hodowla), nazwiska właściciela, ewentualnie nawiązują do obiektu w są-siedztwie (Ruptawiec);
 - w wypadku wzniesień: nazwa fizjograficzna związana z brakiem roślinności (Góra Łysówka);
- stosunkowo duża ilość (7) nazw związanych z hydrosferą¹ w tym prawdopodobnie związane z typem roślinności, od typu nazwiska/przezwiska pierwszego właściciela (Gmyrtek?), łączące się z cechami cieku (Paszczynka), ewentualnie łączące się z nazwami obok posadowionych obiektów.

Spśród wymienionych nazw jedynie 8-9 zanotowano już w średniowiecznych źródłach pisanych: Bzie (1293), Borynia (1300), Boża Góra (1300), Krzyżowice (1300), Moszczenica (1300), Ruptawa (1300), Szeroka (1300), być może Jastrzębie (1367 lub 1467). Kilka kolejnych pochodzi z okresu nowo-żytnego (XVI-XVIII w.) – Centnerowice, Cisówka, Dubielec, Skrzeczko-wice, Szotkowiec. Spora grupa toponimów (większość) zdaje się łączyć już ze współczesnością.

¹ Zwraca przy tym uwagę brak nazw licznych drobnych cieków (a nawet oczek wodnych) na przeglądanych mapach.

Można zwrócić uwagę na to, że wśród toponimów występuje mało nazw związanych z dawnymi zajęciami mieszkańców (typu np. Pastuszyńc, Stodoły) lub sposobem zagospodarowania/użytkowania terenu (np. Boża Góra, Stary Dwór, Zamłynie; zapewne też Pastorówka).

Uwzględniając istnienie do dzisiaj kilku nazw odnoszących się do krajobrazu – głównie leśnego, warto zwrócić uwagę, iż wg Idziego Panica obszar kasztelani raciborskiej, a także regionu pszczyńskiego w późnym średniowieczu (XIV-XV w.) był w znacznym stopniu pokryty zwartą puszcza, z punktowo występującymi wsiami (Panic 1992, ryc. 12-13). Lasy te w znacznym stopniu zostały wycięte co najmniej po-zwyczajnie od XVIII w., w związku z zapotrzebowaniem na paliwo dla celów hutniczych (produkcja szkła, żelaza), później przemysłu węglowego.

Wymienione toponimy wydają się być ważne, uwzględniając nadal słabo rozpoznaną przeszłość historyczną miasta, ponadto bardzo zły stan rozpoznania archeologicznego. Potencjalnie właśnie w poda-nych obszarach (dzielnicach, miejscach), z nazwami o metryce średniowiecznej i nowożytnej **na-leży li-czyć się z obecnością archeologicznej substancji zabytkowej (np. cmentarzysk, wsi) i gospodarczych stref eksploatacji terenu.**

3. HISTORIA I STAN BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH

Poszukiwania danych na temat stanu rozpoznania archeologicznego dzisiejszego Jastrzębia-Zdroju Żory, woj. śląskie, prowadzono w:

- archiwum Działu Archeologii Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, stanowiącego zbiorczą składnicę dokumentacji archeologicznej ze wschodniej części Górnego Śląska;
- archiwum Działu Archeologii Muzeum Śląskiego w Katowicach;
- archiwum Śląskiej Służby Ochrony Zabytków w Katowicach;
- archiwum Muzeum w Wodzisławiu Śląskim²;
- literaturze przedmiotu.

- Obszar współczesnego miasta budził w przeszłości niewielkie zainteresowania badawczych, zwią-zane z rozpoznaniem osadnictwa pra- i wczesnodziejowego. Do dzisiaj nie przeprowadzono tu ar-cheologicznych prac poszukiwawczo-inwentaryzacyjnych w ramach ogólnopolskiego przedsię-wzięcia Archeologiczne Zdjęcie Polski (rozpoczętego około 1977 r.). Niewielka liczba danych, którymi dysponujemy, pochodzi głównie z odkryć przypadkowych, dokonanych w części przez mieszkańców lub miłośników regionu.

² Uprzętnie dziękuję za życzliwą pomoc i przekazane materiały Panom Sławomirovi Kulpie i Adrianowi Podgór-skemu.

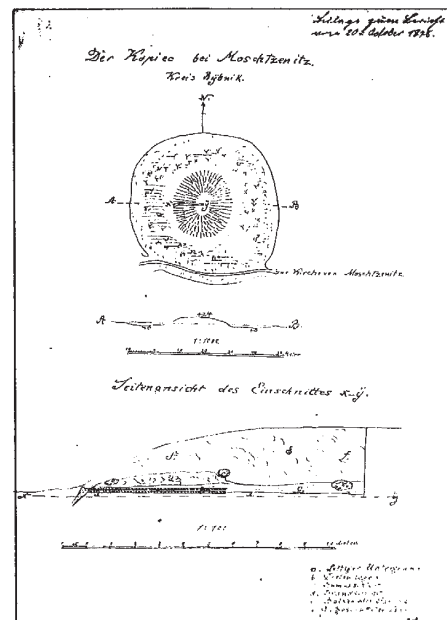
W historii prac archeologicznych realizowanych w obrębie dzisiejszego Jastrzębia-Zdroju można wymienić kilka ważniejszych okresów:

- wiek XIX – w Archiwum Państwowym we Wrocławiu (zbiory tzw. Wydziału Samorządowego Prowincji Śląskiej) zachowała się notka związane z niewielkimi badaniami sondazowymi, wy-konanymi w październiku 1878 r. na domniemanych gródku stożkowatym (kurhanie?), ewentu-alnie nasypie po nieistniejącym kościele drewnianym w Moszczenicy, st. ? (rozpoznanie doko-nał Stöckel, który w jednostronicowym sprawozdaniu zaznaczył, iż nie zidentyfikowano zabyt-ków ruchomych, ale w podłożu natrafiono na warstwę spalenizny oraz pozostałości drewna); wg opisów obiekt posiadał wówczas kształt elipsoidalny o wymiarach ok. 32 x 23,5 m, zaś jego wysokość mierzyła 3,4 m. W wykonanym szkicu przekroju (ryc. 4) zwraca uwagę, iż wzniesie-nie otoczone jest płytkim rowem (pozostałość fosy?); również z 1878 r. pochodzi notka w ar-chiwum Muzeum w Bytomiu³ o odkryciu podczas prac ziemnych związanych budową domu jednego z rolników w Jastrzębiu (w 1865 r.) żelaznej figurki jeźdźcy oraz 2 zapinek żelaznych (niemniej w archiwum na nocie o znalezisku znajduje się adnotacja, iż prawdopodobnie znalezi-ska pochodzą z cmentarzyska kultury przeworskiej w Kalinowie, koło Strzelca Opolskich);
- w okresie od 15 sierpnia do 15 września 1937 r. niewielkie badania w typie powierzchniowych wykonał tu Jan Bartyś, związany z Działem Prehistorii Muzeum Śląskiego w Katowicach. Pod-czas poszukiwań, łączących się z zamiarem rozpoznania południowo-zachodniego skrawka ówczesnego powiatu rybnickiego zidentyfikował on kilka stanowisk, wśród nich jedno w Ci-sówce. Wg relacji znalazł on na polu dworskim, na północ od Lasu Grabina, po wschodniej stronie drogi z Cisówki do Zebrzydowic, kilka fragmentów ceramiki oraz wyrobów krzemien-nych (Bartyś 1939; Kuboszek 1998);
- w latach 60-70 XX w. teren miasta był okazjonalnie lustrwany przez Jerzego Szydłowskiego (z Działu Archeologii Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu), a także Wernera Pierzyń⁴ (z utworzonego w 1971 r. Muzeum w Wodzisławiu Śląskim), z reguły po otrzymaniu informacji o dokonaniu znalezisk przypadkowych, łączonych z archeologią. M.in. w 1960 r. J. Szydłowski weryfikował wiadomość o odkryciu szczątków (kości) zwierząt plejstocenijskich⁵ w szybie V (kopalnię) w Moszczenicy, które zabrano do Muzeum w Bytomiu;

³ Wg notki archiwum działu Archeologii Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu (teka 83, Wodzisław Śląski B-K).

⁴ Wg informacji ustnej Adriana Podgórnego z Muzeum w Wodzisławiu Śląskim.

⁵ W archiwach znajduje się kilka informacji o podobnych znaleziskach z obszaru miasta. Nie można ich traktować jako kulturowych stanowisk archeologicznych, ale jako obiekty paleontologiczne (przyrodnicze), które również winny zostać objęte rozpoznaniem i prawą opieką.

Ryc. 4. Moszczenica, st. ?. Szkic domniemanego kurhanu/gródka stożkowatego wraz z profilem wykopu (wg Stöckela 1878)

- przełom XX i XXI w. to okres intensyfikacji penetracji archeologicznej obszaru Jastrzębi-Z-droju. M. in. w 1985 r. wykonywał tu nadzory archeologiczne podczas ziemnych prac inwesty-cyjnych Eugeniusz Tomczak z ówczesnego urzędu konserwatorskiego konserwatorskiego Ka-towicach (m.in. w związku z rozbudową szpitala przy ul. Leśnej, budową szkół na Os. Barbary i przy ul. Warszawskiej, budową kościoła obok Os. Barbary – wynik negatywny). W 1995 r.

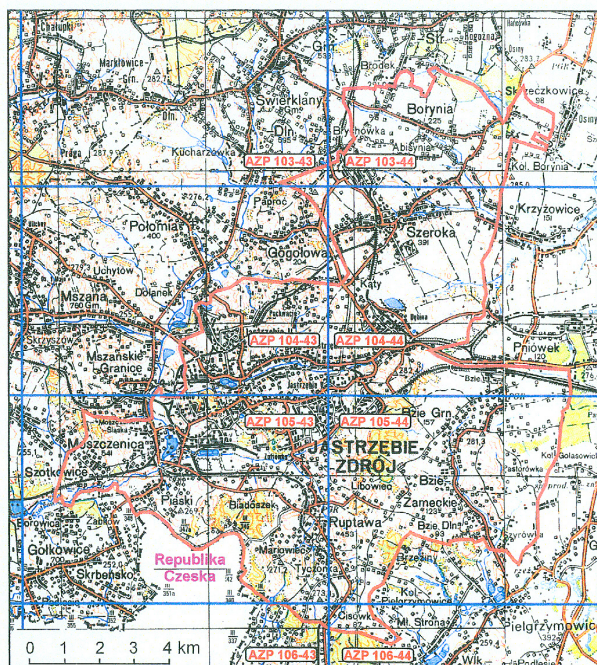
Małgorzata Kurgan-Przybylska (Dział Archeologii Muzeum Śląskiego w Katowicach) realizowała nadzór archeologiczny przy budowie rurociągu i instalacji sanitarnej przy ul. Turystycznej (wynik negatywny), nadzory inwestycyjne realizował również Marian Pawliński (Dział Archeologii Muzeum Górnos Śląskiego w Bytomiu) – także z wynikiem negatywnym.

Aktualnie w toku znajduje się nadzór prowadzony przez Adriana Podgórskiego (Muzeum w Wodzisławiu Śląskim), łączący się z pracami inwestycyjnymi w Bziu Zameckim, koło tzw. dworu. Wg informacji ustnej w wykopach natrafiono na nawarstwienia nie starsze, niż z XVI w.

Obszar dzisiejszego miasta zawiera się dzisiaj w ośmiu obszarach Archeologicznego Zdjęcia Polski (ryc. 4). Są to arkusze:

- ☐ AZP 103-43 – niezbadany,
- ☐ AZP 104-43 – niezbadany,
- ☐ AZP 105-43 – niezbadany,
- ☐ AZP 106-43 – niezbadany,
- ☐ AZP 103-44 – niezbadany,
- ☐ AZP 104-44 – niezbadany,
- ☐ AZP 105-44 – niezbadany,
- ☐ AZP 106-44 – badany (stanowisk archeologicznych w Jastrzębiu-Zdroju brak).

Stan rozpoznania archeologicznego terenów dzisiejszego Jastrzębia-Zdroju należy oceniać jako bardzo zły. Niewiele jest znanych archiwalnych stanowisk archeologicznych (żadne nie posiada nawet numeracji archiwalnej). Odkryć współczesnych jest też mało. Na dodatek w większości wypadków nie jest precyzyjnie znane miejsce dokonania odkrycia. Część zabytków (zwłaszcza ze starszych odkryć) posiada nieznane miejsce przechowywania. Wg ustnych informacji (również zawartych w literaturze przedmiotu), niektóre z zabytków znajdują się w rękach prywatnych.

Ryc. 5. Jastrzębie-Zdrój. Zasięg miasta na tle podziału AZP

4. OGÓL ZNANYCH STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Zestawienie danych na temat znanych stanowisk archeologicznych w obrębie dzisiejszego Jastrzębia-Zdroju zawiera tabela 1. Ogółem w obrębie interesującego nas terenu można wyróżnić 9 stanowisk archeologicznych. Nie wszystkie spośród wymienionych w sposób pewny łączy z tytułowym miastem (nr 1 i 3 zamieszczone w tabeli uwzględniając dane z literatury przedmiotu; notki archiwalne podważają, w części, lokalizację odkryć).

Żadne ze stanowisk archiwalnych nie posiada numeracji. Zdecydowano o utrzymaniu tego stanu dla potrzeb niniejszego opracowania.

Problematicznie przedstawia się kwestia precyzyjnej lokalizacji poszczególnych stanowisk w obrębie miasta. Dokładna (punktowa) znana jest praktycznie w pojedynczym wypadku (Jastrzębie-Zdrój-Moszczenica st. ?; nr 2 tabeli). Z kolei w przypadku Jastrzębia-Zdroju st. ? (nr 5 w tabeli) dysponujemy lokalizacją odkrycia jedynie na mapie 1:100 000 (Bartys 1939). Przeniesienie wspomnianego punktu na załączone do opracowania mapy (w tym w skali 1:10 000) można traktować jedynie orientacyjnie.

W wypadku dwóch obiektów o podobnej nazwie: Jastrzębie-Zdrój st. ? (nr 7 i 8 w tabeli) posiadamy ogólnikowe informacje o miejscach znalezienia związanych z nimi monet (por. rubryka uwagi w tabeli). Należy podkreślić, że w przypadku Jastrzębia-Zdroju st. ? (nr 7 w tabeli) nie wyklucza się, iż pojedynczo znaleziona moneta faktycznie pochodzi z rejonu Parku Zdrojowego, skąd przywożono humus (Łastówka, bez daty).

Cztery stanowiska archeologiczne, związane prawdopodobnie ze współczesnym Jastrzębiem-Zdrojem (nr 1, 3, 4 i 6 w tabeli), nie posiadają opisów, w których świetle można ustalić choć w przybliżeniu rejon odkryć.

Poza Jastrzębiem-Zdrojem-Moszczenicą st. ? (nr 2 w tabeli) wszystkie pozostałe – o znanej choć w przybliżeniu lokalizacji – zalicza się do płaskich, tzn. w terenie nie wyróżniają się one w sposób widoczny formą morfologiczną (całość substancji zabytkowej znajduje się pod humusem-poziomem akumulacji próchnicy).

Wśród omawianych stanowisk 6 zalicza się do jednofazowych, zaś pozostałe 3 do co najmniej dwufazowych (wielokulturowych). Dostarczają one danych o zaledwie 14 (lub 15 – por. uwagi przy obiekcie 2 w tabeli) faktach osadniczych z przeszłości, o mało zróżnicowanej funkcji i chronologii.

Co się tyczy zasięgu znanych stanowisk archeologicznych, dla większości z nich nie dysponujemy danymi (poza Jastrzębiem-Zdrojem-Moszczenicą, st. ?, nr 2 w tabeli). Wydaje się, iż w wypadku pozostałych w grę wchodzi albo znaleziska luźne (przypadkowe) – odkrycia pojedynczych monet, albo mniej lub

bardziej metodyczne prace poszukiwawcze, w których wyniku zidentyfikowano bardzo niską ilość zabytków. Mając to na uwadze w rubryce typ stanowiska, w tabeli, w niektórych wypadkach wstawiono informację określającą poszczególne obiekty jako ślady osadnictwa (zgodnie z nomenklaturą Archeologicznego Zdjęcia Polski).

Zbiorec rozlokowanie wszystkich stanowisk archeologicznych, wyszczególnionych w tabeli 1, zaprezentowano poglądowo na załączonej mapie 1. Dokładniejszą lokalizację znanych obiektów archeologicznych w Jastrzębiu-Zdroju, w możliwych wypadkach, zaznaczono na dołączonych mapach w skali 1:10 000 (mapy nr 2-7).

5. ZRÓŻNICOWANIE CHRONOLOGICZNE I FUNKCJONALNE STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Uwzględniając chronologię zidentyfikowanych stanowisk archeologicznych zwraca uwagę obcość:

- ☐ 3 stanowisk związanych z czasami starszej epoki kamienia – paleolitem (schyłkowym), ewentualnie środkowej epoki kamienia – mezolitem (nr 5, 6, 9 w tabeli),
- ☐ 1 stanowiska być może z wczesnej epoki brązu – nr 9 w tabeli,
- ☐ 1 stanowiska z rozwiniętej epoki brązu (nr 4),
- ☐ 5 stanowisk z okresu wpływów rzymskich (w większości znaleziska pojedyncze monet) – nr 1, 3, 7, 8 i 9 w tabeli,
- ☐ 1 stanowiska być może z czasów wczesnego średniowiecza (nr 6 w tabeli),
- ☐ 1 stanowiska prawdopodobnie z późnego średniowiecza (nr 5 w tabeli),
- ☐ 1 stanowiska z okresu nowożytnego (nr 9 w tabeli; być może również nr 2 w tabeli-domniemany skarb monet?),
- ☐ 1 stanowiska o chronologii nieokreślonej⁵ (nr 2 w tabeli; średniowiecze?, okres nowożytny?).

Wśród wymienionych zwraca uwagę dominacja liczba obiektów, które można wiązać z okresem wpływów rzymskich (5), ponadto z epoki kamienia (minimum 3).

W świetle niezwykle ułamkowych danych obszar dzisiejszego miasta był penetrowany w schyłku starszej epoki kamienia, ewentualnie w początkach środkowej (koniec plejstocenu-początki holocenu). Ówczesne populacje prowadziły wędrowny tryb życia, zaś podstawę bytu stanowiły myślistwo, zbieractwo i rybołówstwo. Kolejne fazy incydentalnego (?) pojawiania się ludzi doby przedhistorycznej przypada

⁵ Podana propozycja uściślenia chronologii stanowiska jest hipotezytą.

na okres wczesnej i rozwiniętej epoki brązu, okres wpływów rzymskich, średniowiecze i dobę nowożytną. Swoją byt opierali oni na gospodarce wytwórczej, rolno-hodowlanej.

Uwzględniając charakter odkryty (w większości przypadkowe), nikłość metodycznych prac poszukiwawczych lub wykopaliskowych, jakiegokolwiek rozważania na temat przestrzennego rozlokowania zidentyfikowanych stanowisk są pozbawione sensu. Nikła w sumie ilość pozyskanych materiałów przedmiotowych (z reguły pojedyncze, najwyżej kilka sztuk) rzadko uniemożliwiają wypowiadanie się na temat ich przynależności kulturowej i zawężenia podanych ram czasowych osadnictwa. Zarówno ilość jak i charakter zidentyfikowanych zabytków nie pozwalają przy tym na dowodzenie rzeczywistych funkcji wyróżnianych stanowisk. Na obecnym etapie wydaje się, iż należy łączyć je z doraźną penetracją terenu, być może pozostałościami obozowisk lub osad. Nie dysponujemy choćby jedną, pewną przesłanką, by dowodzić istnienia w ich obrębie np. cmentarzyska, miejsca produkcji lub punktów osadniczych o innej jeszcze funkcji.

Starsza epoka kamienia (paleolit) – środkowa epoka kamienia (mezolit)

Trzy stanowiska łączy się z podanym czasookresem (nr 5, 6 i 9 w tabeli). Spośród wymienionych jedno stanowisko (nr 9 w tabeli) być może jest reprezentatywne dla kultury magdaleńskiej (ok. 20-11 tys. BC), zaś kolejne – dla przełomu paleolitu i mezolitu (tj. ok. końca IX-pół. VI tys. p.n.e.). Nieliczne znaleziska odkryte na poszczególnych obiektach nie uprawniają do wysuwania dokładniejszych wniosków na temat charakteru osadnictwa. Wydaje się jednak być pewne, iż wszystkie stanowiska zaliczone do omawianej grupy stanowią pozostałości działalności grup łowców i myśliwych, prowadzących wędrowny tryb życia.

Wczesna epoka brązu (ok. 1800-1600 BC)

Do schyłku III i początków II tys. p.n.e. zalicza się 1 stanowisko (tabela 1, nr 9). Uwzględniając nikłą ilość znalezisk (1 fr. ceramiki) nie da się na ich temat bliższego powiedzieć. Być może znalezisko łączy się z tzw. kulturą ceramiki sznurowej, której ludność preferowała – generalnie – hodowlę kosztem rolnictwa, prowadząc koczowniczy tryb życia.

Rozwinięta epoka brązu (ok. 1500-700 BC)

Dane archiwalne podają, iż w obrębie dzisiejszego miasta zidentyfikowano bliżej nieokreśloną liczbę zabytków-fragmentów ceramiki, związanych przypuszczalnie z tzw. kulturą łużycką. Wiemy, iż jej ludność prowadziła osiadły, stacjonarny tryb życia, łączący się z rolnictwem i hodowlą. Uwzględniając nikłość danych nie bliższego o ewentualnym stanowisku, którego lokalizacja nie jest znana, nie da się powiedzieć.

Okres wpływów rzymskich (I-pół V w. AD)

Jest reprezentowany przez znaleziska z 4 lub 5 stanowisk (nr 1, 3, 7-9 w tabeli). W trzech wypadkach w grę wchodzi pojedyncze znalezisko monet cesarzy rzymskich z II-III w. (Antonina Piusa, Aleksandra Sewera – ryc. 6, 7) lub bliżej nieokreślona. Nieznany charakter posiada wzmiankowany w archiwaliach zespół (?) przedmiotów żelaznych: 2 fibul oraz figurki jeźdźcy (wg opisu w ubiorze legionisty rzymskiego). Osadnictwo łącznie z omawianą fazą reprezentuje ponadto pojedyncza skorupa z kolejnego stanowiska.

Ryc. 6. Jastrzębie-Zdrój st. ?. Denar Antonina Piusa (138-161).
Wg W. Łonaka 2005

Ryc. 7. Jastrzębie-Zdrój st. ?. Moneta Aleksandra Sewera (222-235).
Wg W. Łonaka 2005

Być może wspomniane znaleziska należy łączyć z populacją tzw. kultury przeworskiej, obecnej na Górnym Śląsku w początkach naszej ery.

Wczesne średniowiecze (ok. VI-pół. XIII w.)

Z tym okresem dziejów łączyć należy z pewnym prawdopodobieństwem 1 obiekt archeologiczny: Jastrzębie-Zdrój-Ruptawa, st. ? (tabela 1, nr 6). Wg danych literatury przedmiotu być może ułamki ceramiki z omawianego odcinka dziejów pochodzą też z Jastrzębia-Zdroju-Cisówki st. ? (nr 5 w tabeli); nie jest to jednak pewne.

Nikła ilość znalezisk ceramicznych nie uprawnia do wyciągania na ich podstawie dokładniejszych wniosków, związanych z charakterem osadnictwa. Wydaje się, że łączą się one sprzed- lub wczesnopóźnym osadnictwem słowiańskim w typie wiejskim.

Późne średniowiecze (pół. XIII - XV w.)

Z czasami zaawansowanego średniowiecza łączy się przypuszczalnie 1 stanowisko: Jastrzębie-Zdrój-Cisówkę st. ? (nr 5 w tabeli), do tego nie do końca pewnie (por. uwagi powyżej). Można podkreślić, iż z rejonu dzisiejszych dzielnic Jastrzębia-Zdroju posiadających niewątpliwie średniowieczną metrykę (Bzie, Borynia, Boża Góra, Krzyżowice, Moszczenica, Szeroka, Jastrzębie) brak odkryć archeologicznych z omawianego odcinka czasu.

Okres nowożytny (XVI-XVIII w.)

W sposób pewny do tytułowego okresu zalicza się zaledwie jedno stanowisko w Jastrzębiu-Zdroju nr ? (nr 9 w tabeli). Brak danych uniemożliwia bliższą charakterystykę domniemanego skarbu monet, odkryte przed kilku laty (?) w sąsiedztwie Jastrzębia-Zdroju Moszczenicy st. ? (nr 2 w tabeli).

Stanowiska o chronologii nieokreślonej

Jest pewnym paradoksem, iż do tej grupy zalicza się Jastrzębie-Zdrój-Moszczenicę st. ? (nr 2 w tabeli). Mimo tego, że jest to jedyny obiekt archeologiczny, na którym przeprowadzono prace w typie sondazy, nie udało się pozyskać w ich trakcie ani zabytków, ani też ustalić funkcji stanowiska. W notkach archiwalnych stawiane są hipotezy wskazujące na to, iż jest to pozostałość kurhanu, późnośredniowiecznego gródka stożkowatego lub antropogeniczny nasyp, na którym był posadowiony drewniany kościół.

Podsumowując słusznym wydaje się podkreślić, iż stan naszego rozpoznania obiektów archeologicznych położonych w obrębie Jastrzębia-Zdroju jest zły; nie wykluczone, że najgorszy w skali województwa śląskiego. **Mając to na uwadze postuluje się pod adresem władz miasta o jak najszybsze wystą-**

wienie do Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z wnioskiem o pilne wszczęcie rozpoznania terenu metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski.

6. PROGRAM OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI ARCHEOLOGICZNYMI

Do niedawna zgodnie z przepisami ustawy „O ochronie dóbr kultury” z dnia 15.02.1962 r. (tekst jednolity po nowelizacjach Dz.U. nr 98 z 1999 r.), właściwymi rozporządzeniami Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz wytycznymi Generalnego Konserwatora Zabytków przy określaniu obszarów i rygorów ochrony konserwatorskiej operowano pojęciem strefy ochrony konserwatorskiej (w odmiannach A, B, E, K, W).

Nowa ustawa „O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami” z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 162, poz. 1568) wycofuje się ze stosowania podanych określeń stref ochronnych wskazując, że każdy z zabytków nieruchomych (posiadając swą specyfikę) winien być rozpatrywany w sposób indywidualny wraz z otoczeniem (kontekstem, zarówno bliższym, jak i dalszym). Wspomniany akt prawny w artykule 7 ustala, że formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Wszystkie stanowiska archeologiczne wymienione w niniejszym opracowaniu (tabela 1), jako posiadające wartość zabytkową, są objęte ochroną według standardu ustanowionego w punkcie 4 wymienionego artykułu ustawy.

Na zmieniający się sposób widzenia również nieruchomości zabytków archeologicznych w krajoznawstwie także inne akty prawne, wśród nich m.in.:

- „Archeologiczna konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego sporządzona w La Valetta 16 stycznia 1992 r.” (Dz. U. nr 120 z 16.10. 1996 r., poz. 564);
- ustawa „O planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym” z 27.03. 2003 r. (Dz. U. 2003 nr 90 poz. 717 z późn. zm.);
- wytyczne Działu Archeologii Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie (dawnego Ośrodka Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego): „Archeologia w planach zagospodarowania przestrzennego”; <http://www.archeointernet.pl>.

Stan rozpoznania archeologicznego obszaru miasta Jastrzębie-Zdrój jest bardzo zły (wg autora opracowania grubo poniżej „średniej” w województwie śląskim). Przyczyną jest po prostu brak badań, brak również lokalnego ośrodka, który dysponowałby odpowiednią kadrą i zapleczem. W opisanej sytuacji inicjatywy Towarzystwa Miłośników Ziemi Jastrzębskiej, działalność m.in. Galerii Historii Miasta, poszukiwania miłośników przeszłości regionu, niewątpliwie potrzebne, zasługujące na docenienie, nie zmieniają sytuacji. Co więcej, brak archeologicznych badań powierzchniowych, ponadto uzupełniająco-weryfikacyjnych powoduje, iż prowadzona działalność w typie inwestorskim już spowodowała i nadal może powodować naruszenie lub zniszczenie nieznaney nam jeszcze, podziemnej, archeologicznej substancji zabytkowej (co dotyczy zwłaszcza dzielnic o średniowiecznej metryce).

W celu wzbogacenia, uściślenia i uwiarygodnienia zaprezentowanych danych dotyczących istniejących niewątpliwie w granicach miasta stanowisk archeologicznych zaleca się:

- 1) **zatrudnienie archeologa (zwłaszcza specjalizującego się w zagadnieniach średniowiecznego osadnictwa wiejskiego) z uprawnieniami do wykonywania badań terenowych;**
- 2) przeprowadzenie badań powierzchniowych w systemie AZP (z uwzględnieniem weryfikacji znanych stanowisk archeologicznych; w porozumieniu i uzgodnieniu ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; biorąc pod uwagę charakter terenu – w kilku ponawianych etapach/sezonach; realizacja przedsięwzięcia będzie służyć pełnej inwentaryzacji już znanych stanowisk, a także sporządzenie jednolitej, porównywalnej pod względem ilości i jakości danych dokumentacji wg aktualnych standardów;
- 3) bezwzględne prowadzenie wyprzedzających archeologicznych badań ratowniczych-przed inwestycyjnych (na koszt inwestora) w wypadku naruszeń gruntu w obrębie stanowisk o znanej lub przybliżonej lokalizacji;
- 4) uwzględnienie konieczności prowadzenia nadzorów inwestycyjnych:
 - zwłaszcza podczas dużych przedsięwzięć, np. liniowych (wymiana infrastruktury, budowa dróg), mniejszych przedsięwzięć zwłaszcza w dzielnicach Brze, Borynia, Boża Góra, Cisówka, Krzyżowice, Moszczenica, Ruptawa, Szeroka, Jastrzębie (o metryce średniowiecznej; w obrębie wymienionych lokalizuje się znane stanowiska archeologiczne); przy okazji prac ziemnych istnieje szansa na identyfikację archeologicznej przestrzeni reliktovej i uchronienia jej przed zniszczeniem;

⁷ Zadne ze stanowisk archeologicznych w Jastrzębiu-Zdroju nie posiada nawet Karty Ewidencji Stanowiska Archeologicznego, zgodnego z AZP.

- podczas jakichkolwiek prac remontowych lub budowlanych, związanych z odsłanianiem fragmentów przyfundamentowych lub podpodłogowych (piwnicznych) wszystkich obiektów architektury uznanych za zabytkowe⁸ usytuowanych na terenie gminy (np. kościoły);
- 5) wszczęcie poszukiwań źródeł historycznych (pisanych), w celu zidentyfikowania danych na temat cza-sów wycinki lasów, stosunków własnościowych, działalności gospodarczej człowieka (np. hutnictwa szkła? i żelaza, obecności młynów, budowy stawów, szlaków komunikacyjnych, elementów hydrotechniki, a nawet początków eksploatacji węgla kamiennego);
 - 6) wykonanie archeologicznych badań rozpoznawczo-sondazowych w obrębie znanych stanowisk archeologicznych (celem dokładniejszego rozpoznania ich charakteru i zasięgu);
 - 7) wykonanie rozpoznania terenu z użyciem metod nieinwazyjnych (nieniszczących), wykorzystujących specjalny sprzęt lub techniki, umożliwiających identyfikację nowych stanowisk archeologicznych lub weryfikację znanych (np. badania fosforowe; badania metodami fizycznymi, np. elektrooporowa, elektromagnetyczną w przyziemnych obiektów zabytkowych, przykładem kościoły);
 - 8) uwzględniając Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie m.in. Gminnej Ewidencji Zabytków (Dz. U. nr 124, poz. 1305) **zaleca się uwzględnienie wszystkich wyszczególnionych w tabeli 1 stanowisk archeologicznych;** odkrycie nowych obiektów (ew. pozyskanie dodatkowych danych na temat znanych) winno skutkować uzupełnieniami Gminnej Ewidencji Zabytków. W związku z brakiem ustalonego normatywu karty stanowiska archeologicznego Gminnej Ewidencji Zabytków, brakiem kart KESA znanych stanowisk, zaleca się poszukiwanie danych z tabeli 1 oraz załączonymi do opracowania mapami.

Niezależnie przy tym od zasięgu dotychczasowych (lub planowanych) rozpoznań, zróżnicowania metod stosowanych przez specjalistów, dostępny zasób wiadomości na temat początków osadnictwa człowieka w każdym rejonie, a także jego historii, również w Jastrzębiu-Zdroju nigdy nie będzie pełny. Tym ważniejsze jest planowanie tzw. nadzorów archeologicznych przy większych przedsięwzięciach inwestycyjnych (np. budowa drogi, marketu, przebudowa/budowa infrastruktury technicznej w typie wodociągów, kanalizacji, linii elektrycznych, telefonicznych, gazociągów itd.).

⁸ Zgodnie z aktualnymi standardami archeologia interesuje się nawet obiektami nowożytnymi i współczesnymi. Należy sądzić, że w samym Jastrzębiu-Zdroju nie jest znana, przykładowo, w wystarczającym stopniu historia eksploatacji solanek oraz węgla kamiennego; archeologia może wnieść tu nieco nowych źródeł.

7. ZALECENIA KONSERWATORSKO-OCHRONNE (obszary i zasady ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowe)

Ochrona konserwatorska należy objąć wszystkie, wyszczególnione w tabeli 1 stanowiska archeologiczne. W szczególności ochrona ta winna polegać na:

- 1) **zakazie jakichkolwiek prac ziemnych w podanym zasięgu występowania zidentyfikowanych na powierzchni stanowisk materiałów zabytkowych** (zaznaczonych na mapach w skali 1:10 000 punktowo lub w postaci strefy, w której się zawierają), w tym np. przekładki i budowy ciągów infrastruktury technicznej itd., bez podjęcia niezbędnych wyprzedzających badań archeologicznych (por. pkt. 2);
- 2) w wypadku konieczności jakichkolwiek działań związanych z naruszeniem gruntu w obrębie wyróżnianych stanowisk archeologicznych (stref ich występowania) winny być one **poprzedzone uzupełniającymi archeologicznymi badaniami weryfikacyjnymi (w tym rozpoznawczo-sondazowymi)**, ewentualnie – w zależności od uzyskanych wyników – ratowniczymi (lub jedynie nadzorem podczas prac budowlanych), zaplanowanymi i przeprowadzonymi w uzgodnieniu ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wspomniane prace ochraniające substancję zabytkową mogą w wypadku stanowisk tzw. płaskich „uwolnić” dany teren dla celów inwestycyjnych;
- 3) wszelkie roboty ziemne (inwestycyjne) realizowane w najbliższych zapleczu (otulinie) wszystkich wyróżnianych stanowisk archeologicznych, tzn. **w promieniu od około 100 m od ich centrum, ewentualnie w odległości do około 50 m od wyróżnianych stref ich lokalizacji, winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym**. Nie da bowiem się wykluczyć większego – niż zakłada się na obecnym etapie rozpoznania terenu – zasięgu poszczególnych obiektów archeologicznych. Uzgodnień szczegółowych zakresu nadzoru należy dokonywać ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- 4) mając na uwadze opisany, niedostateczny stan rozpoznania archeologicznego terenu, **zaleca się wprowadzenie zasady stałego prowadzenia nadzorów archeologicznych podczas większych robót ziemnych** na terenie gminy (np. inwestycje liniowe, rozbudowa, przebudowa lub budowa zakładów przemysłowych, likwidacja lub poszerzanie zasięgu hałd, budowa sklepów w typie marketów, z reguły obejmujących pola kilku hektarów gruntu, budowa nowych dróg i ulic; regulacje/pogłębianie cieków wodnych). Wspomniane nadzory winny obejmować zwłaszcza **wszelkiego typu inwestycje, związane z ingerencją podziemną** (wykonywaniem wykopów) poszczególnych dzielnic gminy. Należy liczyć się z tym, że pod fundamentami istniejącej zabudowy lub pod innymi elementami zagospodarowania terenu (np. hałdami), potencjalnie może znajdować się archeologiczna substancja zabytkowa; jej identyfikacja i potencjalne naruszenie wskutek inwestycyjnych prac ziemnych może łączyć się z koniecznością wcześniejszego przeprowadzenia archeologicznych badań ratunkowych;
- 5) **prowadzenie jakichkolwiek prac ziemnych w obrębie budynków i obiektów uznanych za zabytkowe ze względów architektonicznych, historycznych (zwłaszcza sakralnych) lub innych, uwzględnione i wyszczególnione na innych stronach opracowania, winny być prowadzone pod stałym nadzorem archeologicznym**, w uzgodnieniu ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Nie można wykluczyć, że ich części wziemne kryją nieznane elementy lub szczegóły konstrukcyjne, ewentualnie pozostałości starszych założeń (nawet o podobnej do dzisiejszej funkcji).

dr Dominik Ablamowicz

8. SŁOWNIK STOSOWANYCH TERMINÓW

W tekście posługiwano się różnymi pojęciami/terminami, standardowo używanymi przez archeologów zwłaszcza w trakcie realizacji poszukiwań terenowych i opracowywania materiałów zabytkowych. Ich wyjaśnienie załączono poniżej.

Archeologia – odrębna dyscyplina naukowa powstała pod koniec XIX w., zaliczana do nauk pomocniczych historii. Przedmiotem zainteresowania a.s. są materialne i niematerialne pozostałości życia ludzi minionych czasów (generalnie przede wszystkim wczesnohistorycznych) wraz z kontekstem środowiskowym, w celu poznania i zrozumienia ich kultury.

Archeologiczne badania – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego; w zależności od potrzeb, zakresu, okoliczności, zastosowanych metod wyróżnia się: →a. badania nieinwazyjne (nieniszczące), →a. badania powierzchniowe, →a. badania ratownicze, →a. badania ratunkowe, →a. badania sondazowe (rozpoznawcze), →a. badania uzupełniające (weryfikacyjne), →a. badania wyprzedzające, →a. nadzór i in.

Archeologiczne badania nieinwazyjne (nieniszczące) – prace realizowane w celu odkrycie, rozpoznanie i udokumentowanie nowych stanowisk archeologicznych w danym terenie (ewentualnie dodatkowego rozpoznania zidentyfikowanych wcześniej), realizowane metodami nie naruszającymi nawarstwień stratygraficznych w danym terenie (metodami „poza wykopaliskowymi”). Wśród stosowanych metod stosuje się np. fotointerpretację zdjęć lotniczych (badania gabinetowe), geofizyczne-aparaturą specjalistyczną (np. georadarowa, elektrooporowa, elektromagnetyczną; badania terenowe) i in.

Archeologiczne badania powierzchniowe – prace terenowe o charakterze weryfikacyjno-poszukiwawczym, prowadzone z reguły wczesną wiosną lub jesienią; penetracja świeżo zaoznaczonych pól pozwala na odkrywanie wyoranych spod humusu zabytków, wskazujących na obecność, charakter i domniemany zasięg stanowiska archeologicznego.

Archeologiczne badania ratownicze – prace o charakterze inwazyjnym (wykopalskowe), których celem jest uratowanie zabytkowej substancji reliktovej, tkwiącej pod powierzchnią ziemi, potencjalnie zagrożonej zniszczeniem wskutek planowanych robót ziemnych, związanych np. z planowaną realizacją konkretnej inwestycji.